תשי"ח - תשי"ט

נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים

(ירמי' ד. ג.)

ב"ה

תשי"ח - תשי"ט

השנתון נערך על ידי
תלמידי
בית מדרש למורים

ישיבה אונברסיטה · ניו יורק

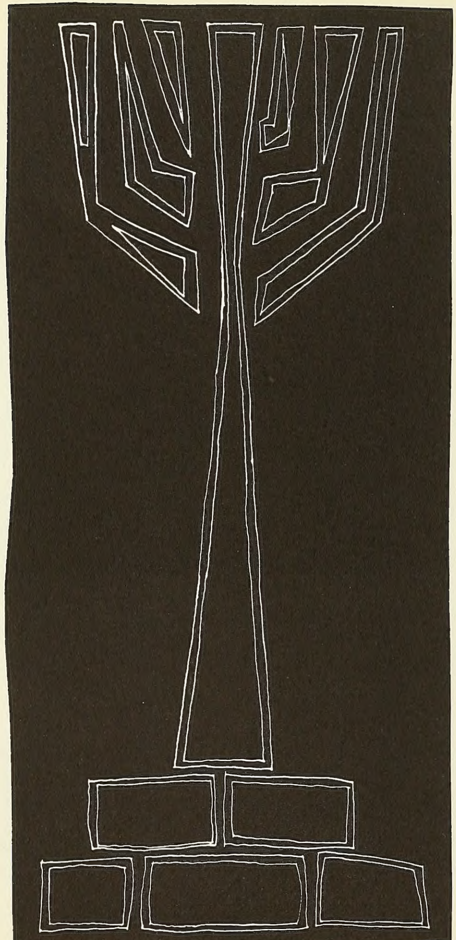
תוכן

דר. שמואל בלקין, נשיא

שמי חיים

הצריך אני להודיעך שמי? מדוע לא הכרתני? כל אחד יודע אותי בהצלפת עין. החילים בכל הדרכים, השוטרים בכל עיר ועיר וגם השומרים בכל גבול וגבול. כולם מכירים אותי. הם שומרים עלי בגשם ובשלג, בקיץ ובחורף, בחשכת הלילה ובאור היום. כן, אתה מכיר אותי. אני ילד יהודי. בחור יהודי שצעד על כל גדר וחומה ושלעג לכל שונאיו. ילד יהודי שאינו מתירא מכלום, אפילו ממלאך המות בעצמו.

מאין באתי? מאין ברחתי? איך נצלתי? הכל יוודע בסודי שאני אגידך. אני באתי מתהום של מות וצלמות, אני עליתי מתוך שאול של פגרים מתים ששם נולדתי.

נולדתי בקבר הזה בין הורי היקרים ואחי החביבים. גם אני התחננתי מתוך התלהבות: „שמע ישראל” ובכיתי בכי מר שהגיע השמימה לכיסא הכבוד. כל הזמן אבי אחז בידי וניחם אותי אבל ידו חלשה ונפלה מידי ונפשו יצאה. בזמן הזה התעורר בלבי חשק גדול לברוח ולחיות. החשק החזק הזה רימם אותי מעלה מעלה ועליתי מתוך בור המות. ברחתי והתחבאתי ביער. העצים היו חברי והם השאילו לי את ענפיהם שכיסו אותי והגנו עלי. העשבים ופרי היער היו לחמי. ביער ראיתי שלכל צפור יש קן ולכל חיה יש גוב. אבל אני ישבתי במערות ואינני יודע איפה מקום מקלטי.

השונאים שכבו ורבצו במארב וחפצו להרגני. הם היו רבים ואני הייתי יחיד. הם היו מזוינים מכף רגל עד ראש. הם חיפשו אותי בכל יום ולילה, בכל עיר ועירה, בכל שדה ורחוב, בכל בית ובית. אני הבנתי את האוצר היקר שאני נשאתי, את המסורת היהודית, שאינה יכולה להלכד על ידי שום איש.

לפעמים כאשר משאי היה כבד אני זכרתי את אלו האומללים שעזבתי בבור. אולי לא היה דבר טוב ללכת מאתם. אולי הם צריכים בי. ראיתי את כל הענשים שאחי סבלו וכל הצרות שאירע להם ביד השונא. אך אני אמרתי לעצמי „שמי חיים ואני אחיה". לפעמים האויבים חשבו שהם כיבו את הגחלת היהודית אבל הם הכירו שהריגת עם שלם אינה עבודה קלה.

אל תשאל אימתי באה הרדיפה לסופה מפני שלא נגמרה. הם שמו לפני כל מיני מכשולים ופחים להשיג אותי אך לא יכלו לי. פתאום ראיתי איש לבוש בגד יפה מאד שעד עכשיו לא ראיתי. אני הסתכלתי בעיניו ולא שאלתי מאומה. גם הוא שתק. אחר זמן מה אמרתי בענוה: „שמע ישרָאל שמי חיים". הוא חיבק אותי כמו אבי בבור אבל הפעם לא הרגשתי כאב ולא בכיתי. לפני שהספקתי לפתוח את פי הוא לקח אותי והביא אותי לארץ של שלום ושלוה, ארץ של היהודים.

אז אני הבנתי שגם לנו יש ארץ מיוחדה שבה נוכל לחיות. שמי חיים, אני חפץ לחיות ואף על פי כן ולמרות הכל אני אחיה. עם ישראל חי!

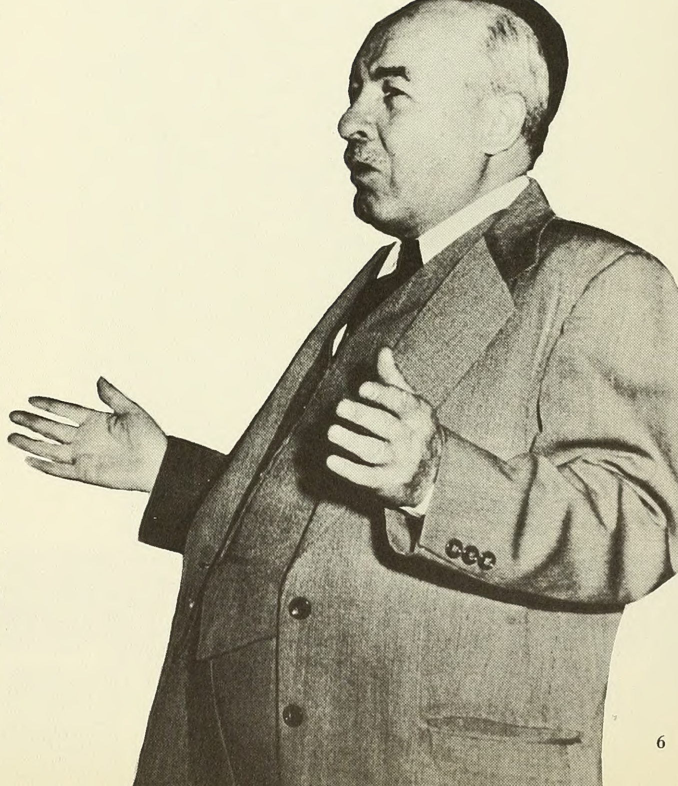

מבוסס על ספורו של משה פראגר

עם ישראל חי

דר. פנחס חורגין

מאת **חיים ליף**

מן הרגע הראשון שנפגשתי עמו כתלמיד בית המדרש למורים ליבב אותי האיש. לא יחס של רב ותלמיד נקבע בינינו, אלא מעין קשר חברים. הוא היה נוהג בי ובשכמותי מנהג חבר קשיש אל צעיר ממנו. בשיחות שנתקיימו בינינו נפלו כל המחיצות. ידעת והרגשת במחיצתו שיש לפני מי להריק את משא הרגשותיך והגיונותיך, כי יש אוזן שומעת ולב משתתף. וכך עם כל תלמיד שהתדפק על דלת משרדו וביקש עצה ותושיה.

ראיתיו לעתים קרובות עומד ודן עם תלמידים על עניני אמונות ודעות, על בעיות תרבות ורוח ועל שאלות הזמן בין שעור לשעור, ברגעי הפסקה ובכל שעה שהיה פנוי, או מתפנה מעבודתו. משרדו למה היה דומה ? לבית ועד של תלמידי חכמים, סופרים ועסקנים, נציגי הסתדרויות ומוסדות חינוך ותרבות, חניכי בית המדרש לשעבר שבאו לשחר את פני רבם, מסיימים ותיקים וטירונים, מהם שתפסו משרות חשובות וגאוותו היתה עליהם ומהם שנזקקו לסעד וסיוע. ובתוך כל אותה ההתקהלות והתכונה התדירית עמד ד״ר חורגין כשבת־צחוקו האפיינית עתים מתפשטת ועתים מצטנעת בתוך זוויות שפתיו, ושומע בסבלנות לדברי קטן וגדול כאחד ונענה להם בנועם שיח, בבינת לב וביושר הגיון.

וכבמיטב שנותיו, אף בימי זקנותו כך. לא ראינו אותו זקן אף כשעבר את גבול הששים. הוא נשאר ער ורענן, תוסס ושופע מעשים כאז. אף יחסו לתלמידים, ולא כל שכן לחבריו המורים, לא נשתנה גם כשהיה שקוע בביצוע תכניותיו הגדולות, והיה שטוף ענינים למכביר בתנועת „המזרחי" וביסוד האוניברסיטה „בר אילן". הוא הקדיש אותה תשומת־לב לבית המדרש, ילד טיפוחו ושעשועיו, למוריו ולתלמידיו בכלל, ולבעיותיו ודאגותיו של כל פרט ופרט כ„בימים הטובים ההם", כשהמוסד היה עדיין בשלבים הראשונים להתפתחותו, וד״ר חורגין מנהלו המסור והנלבב.

ע״ה

למעלה משלשים שנה עמל ד״ר פ. חורגין בשדה החינוך העליון, וידיו רב לו בתחום התרבות העברית והעבודה הלאומית. עניני הכלל והפרט העסיקוהו כל הימים. הקשיים והמכשולים לא הרתיעוהו. האופטומיות היה הקו האופייני ביותר בתכונת נפשו. אופטימיות זו נבעה ממקור האמונה ב„נצח ישראל״, בעליית כוכב־הגאולה של עמנו ובניצחון רוחו. גורם מכריע במאבק על רוח ישראל ראה בחינוך העברי. אף בימי הרעה והמשבר לא ידע פקפוקים והיסוסים וזרע תיקווה ונסך אמונה בלב כל תלמידיו וחבריו שעדרו עמו בשדה החינוך הדתי־הלאומי. בדור שרבו בו הפרצים והקרעים שבלב, בדעות ובאמונות, היה ד״ר חורגין שלם בנפשו ואיתן ברוחו. הוא איחד ומיזג בקרבו את הישן והחדש, התורה והמדע, המסורת והתרבות העברית החדשה ללא סתירה והתרוצצות פנימית. היהדות היתה לו לא מושג צר וחד צדדי, כי אם השקפת עולם שלימה וכוללת כל הטוב והנבחר שביצירתנו הדתית־הלאומית.

דמותו של ד״ר חורגין עוצבה בבית אביו הרב, בבתי התורה בירושלים ובישיבת וואלוז׳ין המהוללת. כאשר בא לאמריקה בשנת 1915, והוא אז כבן תשע עשרה, היה גדוש תורה והשכלה עברית. אף כאן התגדר בעיקר בלימודי היהדות, בספרות תרגומי התורה ותולדות ישראל בימי בית שני. באוניברסיטת ייל השתלם בלשונות שם ובאותה שעה השתתף בעתונות העברית, ובעיקר בשבועון „העברי״ שהוציאה הסתדרות „המזרחי״ באמריקה.

החינוך העברי שימש לד״ר חורגין רקע־הפעולה העיקרי להגשמת שאיפות התחייה. הוא לא גרס צמצום בתפיסה החינוכית: הלשון העברית, ספרות הדורות והיצירה העברית החדשה תפסו את החלק הארי בתכנית־הלימודים של בית המדרש למורים שלנו. השפעתו על תלמידיו היתה עצומה. הוא הצליח לנטוע בלבם את המסירות לקניני התורה והעם והמריצם לעשות למען הרחבת החינוך העברי בארצות־הברית והעמקתו. ד״ר חורגין דגל בחינוך השלם, הדורש וכולל את המרובה. לא האמצעים והכלים עיקר, אלא התוכן, דעת התורה. באחד ממאמריו בשנים האחרונות לחייו הדגיש את השקפתו החינוכית בדברים האלה:

„חכמינו לא הרבו לפשפש בסדרי הלימוד, לא תהו אחרי דרכי הוראה, אבל חזרו אחרי תיקון ההכרה החינוכית, הם דרשו על מעלת החינוך, הם הורו על חובת הלימוד, שאינה נדחית מפני כל. אין מעשה יותר גדול מאשר ללמד תורה מתוך אהבה כדי לתת חיים לדור הבא״.

מן המחנך דרש ד״ר חורגין אמונה עזה ביעודו ובתפקידו הקדוש, כי על כן „כל מורה ומחנך צריך לראות את עצמו כאילו בידו החיים והכליון הרוחני חס ושלום של תלמידיו, כאילו הוא לבדו עומד במערכה לשמירת קיומנו ורוח־אפו של עתידנו״. ידע ד״ר חורגין שאין לבנות את בנין החינוך העברי השלם, שכל עתיד היהדות במדינה הזאת נשענת עליו, ללא מורים בעלי הכרה לאומית־דתית עמוקה, הרוחשים אהבה לקניני ישראל, וצמודים „לחזוק הדורות ולמשאת הנפש של קדושינו ומאורינו״.

את דמות המחנך האידיאלי רצה ליצור ולעצב בבית המדרש למורים שעמד בראשו כל״ג שנה. כוחות נפש ורוח רבים השקיע בעבודת הכשרה זו של מורים הראויים לתעודתם. ד״ר חורגין זכה לראות בפרי עמלו. מסיימינו היוו גורם חשוב בהרמת קרן החינוך העברי ותרמו את חלקם לתקנתו של בית הספר היהודי באמריקה.

יבעוד שרובי מעייניו של ד״ר פ. חורגין נתונים היו לחינוך, נתן את ידו גם לעסקנות ציבורית ולאומית ונרתם בעול עבודה עברית, שהיתה קרובה ביותר אל לבו. למרות התעסקויותיו המרובות קבע עתים למחקר. שעה לשעה נצטרפה עד שיצאו מתחת ידיו מאמריו שאספם בספר. ראיתיו מזמן לזמן, ביחוד בבקרי יום ששי, במחלקה היהודית של הספריה הציבורית כשהוא סמוך אל אחד השולחנות, מסביבו ערימות ספרים וכולו

עיון, שקידה והתמדה. פרי שעות ההתייחדות האלה והשתקעותו בעולם המחקר הם ספריו „תרגום כתובים" ו„מחקרים בתקופת בית שני", שקיפל בהם ידיעות בלשניות והיסטוריות עמוקות ורחבות. בספרותנו המחקרית לא עמדו כראוי על ערכם הפרשני של התרגומים. כבר בספרו האנגלי „תרגום יהונתן לנביאים", הצביע ד"ר חורגין על החומר הפרשני הכלול בתוכו. ב„תרגום כתובים" הרחיב את דיוניו על הרמזים ההיסטוריים שהובלעו בתרגומים ומפיץ אור יקרות על פירושי התורה והאגדות שהסתייעו בהם המתרגמים בביאורי המקראות. חדירה עמוקה בכמה פרשיות סתומות בתולדות ישראל ותפיסה היסטורית חריפה גילה ד"ר חורגין בספרו „מחקרים בתקופת בית שני". בספרו זה הוא נוגע בבעיות היסטוריות חשובות השנויות במחלוקת, או שעדיין לא נתבהרו כהלכה, כגון ענין התבדלות השומרונים; יחס הפרושים לבית חשמונאי; תכנם, מגמתם וזמן חיבורם של הספרים הגנוזים והחיצונים וכדומה. בכל מחקריו סולל ד"ר חורגין דרך־חקירה משלו, מגלה בקיאות עצומה בספרות המצויה על הנושאים שטיפל בהם ומבסס את השקפותיו על יסוד בחינה זהירה ושקולה של המקורות ההיסטוריים. ד"ר חורגין אינו נגרר אחרי דעות חכמים אחרים, — ולעתים יגיע במחקריו לידי מסקנות שונות לגמרי מן המקובלות אצל חוקרי התקופה. ביחוד, תתגלה גישתו ההיסטורית המקורית בדיונו על יחס הפרושים לחשמונאים (במחקר „בית חשמונאי"), שבו יוכיח, כי על רוב רחשו חכמי ישראל חיבה וכבוד לשליטי הבית הזה ולשלטונם.

בעבודתו המחקרית ובפעולתו הלאומית שאף ד"ר פ. חורגין להרחבת התחומים והאפקים. במשך כמה שנים קיים את הבמה „חורב" לחקר תולדות ישראל וספרותו. במאסף הזה פירסם את מחקריו ועורר את חבריו ותלמידיו להשתתף בו. כמו־כן השתתף בעתונות העברית ובעריכת הירחון „בצרון". בשנים האחרונות גברה עסקנותו הלאומית, היה לראש המדברים ב„מזרחי" ושימש נשיאה של התנועה הזאת. באחרית ימיו נתחדשו כאילו כוחותיו. הוא ראה עתה את יעודו בהקמת מרכז לרוח ישראל בארץ־אבותינו. במשנה מרץ החל בהגשמת השאיפה הגדולה שמילאה את כל נפשו — יסוד המכללה „בר אילן" ברמת־גן. השאיפה הכללית נתמזגה עם שאיפתו הפרטית להתיישב בארץ חלומותיו ולהשתתף בפועל בבנינה. הוא זכה לראות מפעל חייו הגדול קורם עור ועצמות. אך עודנו בעצם תיכנון הרחבת המוסד, כרע תחת העול הכבד. אור ליום ו', ו' בכסלו תשי"ח, כבה אורו ונשלם חוק חייו העשירים עלי אדמות.

כשאני מעלה עתה, שנתים אחרי פטירתו, את זכרו היקר, הריני רואה אותו כמו חי ומדמה לשמוע את קולו, חם וחגיגי, בפגישותינו הרבות, בתנאים ומעמדים שונים. בכולם היה ער וקשוב, מאזין ומגיב, הופך בקלות כבחמורות ומאציל מחן אישיותו על סביביו. בדמות תוססת־פועלת זו נחרת ד"ר חורגין בלבנו ובדמות חיה־ערה זו ישאר בזכרוננו לנצח.

הדברים האחרונים של ד"ר פינחס חורגין שנשא בעצרת תלמידים לפני פתיחת שנת־הלימודים החדשה של אוניברסיטת בר־אילן בי"ג תשרי תשי"ח כשלשה שבועות לפני פטירתו.

אוהל חכמה

אני בטוח, שאלה הנכנסים למוסד יודעים על שאיפותיה היסודיות של האוניברסיטה בר־אילן. יודעים הם, כי אוניברסיטה זו חותרת לקראת הכשרה חינוכית גבוהה, שתהיה מיוסדת על התורה, שמירת התורה ותחית הרוח של התורה בעם כולו.

אנו מקווים להעמיד באוהל־חכמה זה, דור של אנשי רוח ואנשי תרבות, שיהיו צמודים בכל לבם ונפשם לתורת אבות, והולכים בנתיבותיה. אבדן התורה בחיינו, חו"ש, פירושו חתימת פרשת חיי העם ללא תקומה. מצד שני אין המדע ואין המחקר עומדים בסתירה לאמונה באלוקים ולקדושה הנובעת מאמונה זו של חיי האדם.

חופש המחקר אינו תובע התרוקנות הלב מכל רחש קודש ומכל הכרה זכה. האנושיות בימינו אלה מתבוננת בצירי מבוכה ושקיעה מבלי לפנות אל האור, הניתן בחלקו של האדם ממעל. כל אדם ובפרט אדם צעיר כשהוא מסתכל בעולם הכללי בו מתרבה הרשע והזדון, עלול לבוא לידי דיכאון ויאוש ואף להתמוטטות מוסרית גמורה, ואילו בתור מאמינים ובני מאמינים אסור לנו להכרית, או אפילו רק לזעזע את האמונה בחלקו וביעודו של האדם עלי אדמות. עלינו להתרגל לראות המציאות כמות שהיא, אבל לא להיכנע לה ולא לקבל את מרותה. אנו צריכים לעמוד מולה איתנים ברוחנו ושקטים בלבבנו. כמאמינים בני מאמינים, עלינו לראות את הרע והרשע, שהרימו ראש בימינו כגילוי בלתי טבעי, כצל ולא יקום.

עתידה רוח העם להתגלות מחדש

אם נשאר דבקים בעצמנו לא נפחד ולא נירא מחזון הבלהות המתיצב לפנינו. יבוא יום ואפלה זו האופפת את העולם תחדל, כפי שקרה פעמים אין ספור בקורות החיים של האנושות. והוא הדין עם חיינו בארץ. ודאי שישנם כמה מראות המדאיגים אותנו אבל גם במקרים אלה של חיינו כאן, עליכם להתרגל לראות המציאות כמות שהיא ולהסתייג ממנה. אל לכם לראות אותה כעובדה, שאין להרהר אחריה ואשר באה להתערות

מאת ד״ר פנחס חורגין ז״ל

לדור מאמינים

בחיים. ישנן כמה סיבות לתופעות השליליות בחיי הארץ והגורמים האלה לא יעמדו לעולם. בתור מאמינים בהבטחת הנביאים ובבחירתו של עם ישראל, אנו צריכים לראות בכל אלה כשלונות חולפים. יבוא יום, ולא ירחק היום, בו יתגלה בחיי העם השב לתחיה כל גודל רוחו וכל עצמת סגולותיו, אשר הבדילו אותו מן העמים, מאז ועד עתה.

אין סכנה יותר גדולה מהייאוש

אין סכנה יותר גדולה לנו מאשר יאוש מן המציאות, או בריחה מפניה. עלינו אמנם לפעול בדרך התיקון העצמי ותיקון הכלל, אבל קודמת לכל פעולה ולכל התעוררות, היא האמונה, שמציאות כזו לא תקום ולא תהיה לאורך ימים, אמונה בהתחדשות ובתשובה העתידה לבוא.

הכשרון והכח לראות פני המציאות כפי שהיא, ויחד עם זה לא להיבהל הימנה ולראות מתחת למסווה שלה את המציאות האמיתית החדשה בעלת השרשים, החורגת מקליפתה, אלה הן סגולות הנפש, שאלוקים נתן לאלה המאמינים בו וההולכים בדרכיו ואשר עליכם לטפח אותם במלוא המידה זוהי מידת הבטחון. אבל כמידה זו, כך גם סגולות הנפש האלה נקנות לאדם על ידי הסתכלות ישרה והבנה מהירה ועל ידי טיפוח הכהות העצמיים, קשיות עורף של אמונה והנהגה על פיה.

אף סגולת אלה דורשות הכשרה עצמית הבאה לאדם על ידי מעשים. במקום הבקורת השלילית צריך לבקש את המעשה המתקן. אדם היכול לראות רק את הנגעים אינו מסוגל לבקש את טהרת הנגעים. דבר זה נאמר ביחס היחיד אל הציבור וכן ביחס האדם אל עצמו. כל אדם, לרבות הצעיר, נפגש בחייו בקשיים, ועליו גם במקרה זה להתגבר על המורא והפחד, שקשיים אלה יכולים לעורר בנפשו.

יש שכר לעמל ולשקידה

אלה הנכנסים זה׳ עתה למוסד, צריכים לדעת על כל העמל והיגע הקשורים בלימודים. כמובן, שיש שכר רב לעמל וליגיעה זו. אדם ששאיפתו מתגשמת — שמחה לו בעולמו. ואילו כל פרשה חדשה ביצירת הרוח של האדם בתורת היהדות, במדעי הטבע, ההולכת ונגולה לפניו, הוא רואה שמחה בגילוי, שהתנוצץ לפניו. אפילו עצם החיפוש, עצם התהיה המחקר, אפילו ראשיתו, מרחיבים את הדעת ומרוממים את הרוח. אבל אלה הרואים את הקשיים בלבד, אינם יכולים לראות מה בסופם, בגודל הטוב הצפון בהשתלמות.

אזהרה מפני שטחיות

הרשוני כמו כן להזהירכם מפני השטחיות. אחת הסיבות לאותם המראות הניצבים לפנינו בעולם ובארצנו היא שליטת השטחיות בחיים. לא כל אימרה גאה ולא כל שפה נמלצת מצטרפות למחשבה זכה. יש לפעמים וגם איש המחשבה נופל בפח של רשמי-תסיסה בלבד. זהירות זו מפני השטחיות, נאמרה לא רק כלפי מחשבות או מחקרים בעניני אמונה, יהדות, אלא גם כן בעניני היחס שבין האדם מישראל בתפוצות לארץ, וביחס לקשר שבין יצירות ישראל השונות של התקופות. היו מתונים במשפטכם, אל תחפזו לקבל כמו שהם דברים שאתם שומעים ושאתם קוראים אלא אחרי עיון וניתוח, אז תכירו ותדעו את מהותה האמיתית של חופש המחשבה.

בטוחני בכם, כי תשמרו בזכרונכם תמיד את השאיפות היסודיות של אוניברסיטה זו.

אני תפילה כי שנת הלימודים הבאה תהא שנה פוריה, מוצלחת ומבורכת.

חבר המורים:

תלמוד — הרב שמעון רם
הרב חיים גולבסקי
הרב אליעזר ווגלרנטר
הרב משה ליפשיץ
הרב אליעזר מרקלס
הרב אהרון קרייזר

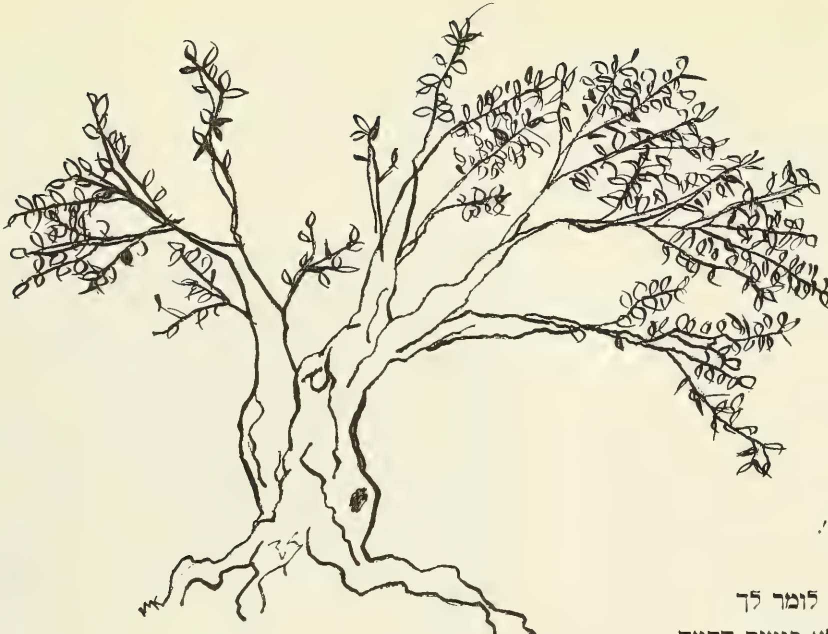
משנה — הרב פסח רימן

אגדה — הרב צבי וולברג

דינים — הרב אשר זיו

תלמוד ומשנה

„זית רענן . . . קרא ה׳ שמך״.
אמר ר׳ יהושע בן לוי:
למה נמשלו ישראל לזית? לומר לך
מה זית אין עליו נושרים לא בימות החמה
ולא בימות הגשמים אף ישראל
אין להם בטלה עולמית,
לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

(מנחות נג.)

אלון בכות

מאת הרב שמעון רם

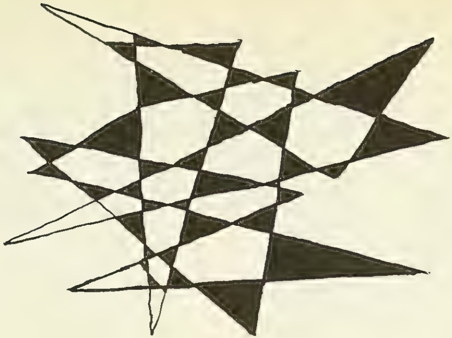

הרב מרדכי קרפ ע״ה

הרב מרדכי קרפ ז״ל נולד בקוברין, עיר מפורסמת בליטא הפולנית, עיר של תורה וחסידות. היה בן למשפחה מיוחסת של גדולי תורה. למד והצטיין בישיבה המקומית ואחרי כן בגיל רך וצעיר הגיע לישיבת מיר המפורסמת שהיתה הישיבה הכי גדולה ומרכזת, מטרפולין של תורה, במשך היובל האחרון בליטא הפולנית. שמה שקד והתמסר לתורה וליראה בכל כוחו במשך הרבה שנים, עד שהיה לאחד מגדולי הישיבה ומבחיריה. בשנות מלחמת העולם השניה נדד יחד עם ישיבת מיר לליטא ומשם ליפן ולשנגהאי בסין. וכל מקום שגלו, גלתה השכינה עמהם. התמסר ללימוד התורה והמשיך לכתוב חדושי תורתו ולסדר את חיבורו, פרי יגיעתו של הרבה שנים, על סוגית הש״ס, „ספר דברי מרדכי״, אשר הוציאו לאור לפני איזה שנים פה באמריקה. אחרי המלחמה בשנת ארבעים ושש הגיע לארצות הברית וישב באוהלה של תורה בכולל שעל ידי ישיבתנו הקדושה. גם פה הכירו בו את האדם הגדול בתורה. אוצר מלא מידות טובות ויראת שמים, שכל מגמתו לעמל ולהתעמק בתורה. גם פה שם לילות כימים לכתוב ולחדש חידושי תורה. ולפני שמונה שנים נתמנה להיות מורה לתלמוד בבית המדרש למורים. הצליח הרבה בתפקידו הנשגב להחדיר לתלמידיו באהבה ובנעימות ידיעות ואהבת התורה. חוט של חסד היה משוך עליו, ואהוב היה על כל מי שבא במגע אתו. נכבד מאד בעיני חבריו, המורים, הרבנים, מנהלי המוסד, ונערץ על תלמידיו. ומה נדהמנו בפטירתו הפתאומית, אבדה גדולה שאינה חוזרת למוסד אשר בו השקיע כוחותיו הגדולים.

וכמאמרם ז״ל ארבעה דברים הן תשמישן של עולם וכולם אם אבדו יש להם חלופין ואלו הן „כי יש לכסף מוצא, ומקום לזהב יזוקו, ברזל מעפר יוקח, ואבן יצוק נחושה״. כל אלה החמרים החשובים ביותר שהם עיקר בנינו וישובו של עולם יש להם מקור. יודעים מאין לקחת אותם ואם אבדו יש להם תמורה. אבל תלמיד חכם שמת אין מוצאים תמורותו שנאמר „והחכמה מאין תמצא״. נעלם מאתנו המקור, ואם אבדו אין להם תחליף. זאת אומרת שכל תלמיד חכם בצביונו ובשעור קומתו הוא בריאה עילאית בפני עצמו, לא היה ולא יהיה כמוהו, הוא יצירה־חד־פעמית בעולמו של הקדוש ברוך הוא ואם אבד, היא אבדה שאינה חוזרת וחבל על דאבדין ולא משתכחין. ואם בדורות הקדמונים שעליהם אמרו חז״ל אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, שהתורה היתה מצויה בכל זוית ופינה של האומה וכל בוניה היו למודי ה׳ ותלמידי חכמים, אפילו מן הטפוס הגדול ביותר לא היו חזיון נדיר ובכל זאת אמרו חז״ל תלמיד חכם שאבד אין לו תמורה, מה נענה אנן אבתריהו, דור יתום ועני. לדאבוננו הגדול התורה הולכת ומשתכחת מישראל והחושך הולך ומתגבר. אז בתקופה כזאת, כל כוכב מאיר בשמי התורה שמשפיע ומעניק מאורו לדור הצעיר כשהוא מסתלק וכבה, מגדיל ומעמיק את ההשכה.

דברינו האלה הם נטפי דמעה על קברו הרענן של חברנו הגדול שנקטף מאתנו פתאום, ושירת חייו באמצע נפסקה. תהא נשמתו הגדולה צרורה בצרור החיים ודבריהם הם הם זכרונם.

חזון הגאולה

מאת יוסף מאירס

רבים הם גדולי ישראל. ההשגחה העליונה ראתה במשך ההשתלשלות וההתפתחות של עם מופרש זה תדיר יהיה כח רוחני שישמש כמנהיג ומחנך לעם. אף פעם לא היתה עת בהסטוריה של העם היהודי שבה התקימו ישראל כצאן אשר אין להם רועה. עובדה היא שנשמת האומה מתגלית בגוונים שונים בתקופות שונות. במשך תקופה למעלה משלשת אלפים שנה הכוללת בית ראשון, בית שני, והגלות הארוכה התעמקה והתרחבה עומק נשמתה של כנסת ישראל. אמנם לכאורה נראית שתקופה אחת שונה לגמרי מאחריתה או קודמתה, אבל יש קשר רוחני בהסטוריה של ישראל. כל תקופה ותקופה הוסיפה קורטוב לתוכן האחיד של קדושת נפש ישראל.

תוכנת דורנו ומנהיגו

הלא פלא הדבר. תדיר סבלו היהודים ונלחצו על ידי הגויים. התפשטה הדעה שהיהודים היו עם של מסכנים, עלובים ופחדנים. במאה האחרונה אירעה מהפכה בנפשה של כנסת ישראל. מגוי דל ונרתע השתנינו לעם שתכונתו היא גבורה ויוזמה. הראינו שמתהווים בקרבנו כל מיני כוחות פיזיים. ידיעות יש לנו בעניני פוליטיקה ומדיניות, בקיאים אנו בעבודת האדמה ובחלוציות. מהיכן נובעים עזנו וגבורתנו? מנין בא כוחנו הפיזי? האשיות המסבירה לנו את הקורה במעמקנו כונתה ופרושה, סמליה ובשורתה לעתיד היא הרב הדגול הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ״ל.

הרב קוק רואה את היקום וחייו המלאים כחטיבה אחת וההשלמה באה מקיבוץ כל חלקיו יחד. וחביב האדם שנברא בצלם האלקים. אור חיים מלאים הוד ושפע הן תכונותיה של נשמת האדם אשר הוא חלק בלתי נפרד מן המקור החתום הטמיר והנעלם שכולו מלא חיים גמורים שהוא מקור חיי כל הנשמות וכל העולמים. ספוגה בנשמת האדם געגועים וכסופים ומתאמצת היא מעצם עמקה להדבק עם קונה. בה התביעה העזה להתפשט מתפארת פנימיותה ולהתרפק על דודה.

לכן מתרחש באדם תשוקה פנימית טבעית להתקשר עם האלוקות. כל אומה ואומה תפסה בציור את האלוקות. „אבל הלא ציורם הוא רק ציור חלקי שאיננו כלל אלוקות וכל עם ועם לפי תכונת רוחו בחר לו איזה

ציור שהוא נשגב לפי דמיונו ולהתקשר עליו, כדי להשביע את התשוקה הטבעית הנפשית שאינה יכולה להיות פוסקת לגמרי מרוחו של האדם. וכן הלכה טפיסתם מלמטה למעלה מאבק של רגליהם עד כדי עבודת כוכבים ומזלות צבא השמים. ולא ידעו ולא יבינו שהתשוקה הטבעית שלהם איננה לתפס ענינים אחרים כי אם את אלוקי אמת היוצר כל, אשר הכל מעשיו הם".

כשיצא אברהם לאור העולם הביט סביבו, ראה את פלאי הטבע — את הכוכבים והמאורות ובכלל את החיים המתרחשים סביבו — הכיר בבורא עולם. הוא הכיר את העולם כממלכה אדירה בעלת תוכן פנימי ומגמה אידיאלית במעמקי נשמתו היתה גנוזה האידאה האלוקית האבסולוטית. מתוך תביעה מוסרית עמוקה שנבעה מעמק הלב, בקש אברהם להוציא את האנושיות מסבלם, ולתקן עולם במלכות שדי. ידע אברהם שהאמצעי היחידי להשפיע על האנושות ולהובילם לקראת האידאה האלוקית הוא על ידי יצירת עם בארץ שיגשים את מטרתו של הרעיון הזה. עליו לנהג באורח חייו לפי מידות הנובעות ממקור אלוקי. לאחר שהאידאה האלוקית תכה שרשים עמוקים וכשיגיע ישראל ליעודו של ממלכת כהנים וגוי קדוש אז אורו יתפשט ויתרחב בלב ליבה של האנושות. והאידאה שהיתה נחלתו של העם הנבחר תשמש אז נר לרגלי האנושות כולה.

הרב קוק סבר שכעת אנו חיים באתחלתא דגאולה. לאחר שישראל הדגישה שסבל מספיק בגלות ושלקחה מיד ה' כפליים בכל חטאותיה, חפצה היא לשוב לתחייתה. „רגשותיה הלאומיים מתרפקים לשוב אליה, והחפץ לשוב אל קונה, אל מקומה ולארצה, הולך בה הולך וגדל. אמנם לא תדע עוד את נפשה מאין בה לה הכוח ומה ערכו ובסתר הלב מבקשת היא את דודה, שואפת אל האור האלוקות שתגלה ותראה עליה בהדר גאונה כימי עולם וכשנים קדמוניות".

הרב פסח רימן

הרב אליעזר מרקלס

הרב אליעזר ווגלרנטר

הרב צבי וולברג

הרב משה ליפשיץ

הרמב"ן

מאת אליהו איכלר

הרמב"ן, הנקרא בשם „גירונדי" על שם עיר מולדתו, היה תלמודי ופוסק מובהק, מפרש התורה, וחכם בחכמת הטבע וחכמת הרפואה. הרב משה בן נחמן נולד בגירונדה אשר בספרד הנוצרית בשנת אלף מאה תשעים וארבע ומת בארץ ישראל בערך בשנת אלף מאתים ושבעים וקבור הוא בחברון סמוך למערת המכפלה.

הרמב"ן נחשב כאחד החוקרים היותר גדולים בספרות התלמודית. אך למרות גדולתו של הרמב"ן הוא היה איש ענו, רודף שלום, ובעל נמוס ונועם. ולכן היה אהוב ומקובל על האנשים. בפילוסופיה הוא לא התעסק אך הוא לא התנגד לה, וגדלה ידיעתו בחכמת הקבלה. הרמב"ן עמד כנקודת מפנה שעד ימיו היה הבדל בין לימוד התלמוד בישיבות צרפת ובין הלימוד בישיבות ספרד, ולא צטטו אחד את השני. הרמב"ן היה הראשון לקבל השפעה מצרפת וכלל גם דברי חכמי צרפת לספריו וביחוד בספרו „חדושים על התלמוד". ובכל הארצות היהודים היו לומדים חידושיו של הרב משה בן נחמן והזהרו החכמים לדקדק בחדו־שיו כי כל דבריו במשקל ובמדה נכתבים ואין בו יתר אפילו אות אחת. פרושו של הרמב"ן על התורה נחשב בין הפרושים היותר משובחים שיש לנו. הוא היה מעונין בתוכן ובכוונת התורה יותר מהדקדוק ומהלשון. הרמב"ן אהב לבאר את המצוות שבתורה, ובחלק הסיפורי לבאר את המקומות הדרושים באור משום שיש כסתירות בתורה או שיש קושי

הרב אשר זיו

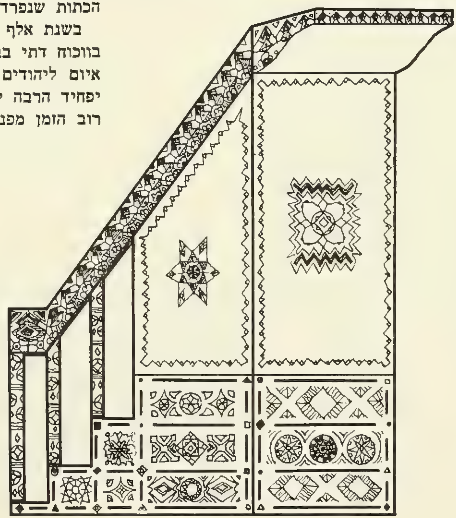

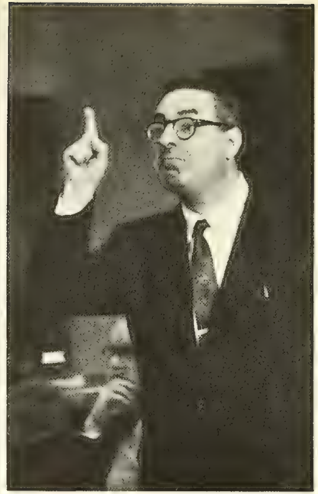
הרב חיים גולבסקי

דתי עיוני. הרמב״ן היה הראשון להכניס בתוך פרושו לתורה נימה של קבלה.

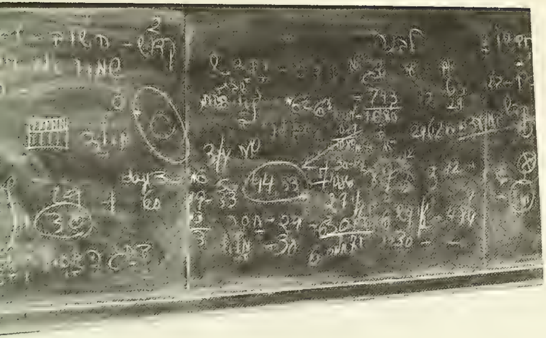
שיטת הרמב״ן באמונות ודעות של היהדות היא כי עיקרי האמונה הם שלשה — הבריאה על ידי יש מאין; ידיעת ה׳ ושלטונו בכל העולם; והשגחה הפרטית של ה׳ על כל יצוריו. הוא גם האמין שהנסים שבתורה מהווים חלק חשוב ביהדות, וכל היעודים הבאים בתורה הם נסים כמו הברכות והקללות בפרשת „בחוקותי" ובפרשת „כי תבוא". כי אין מן הטבע שיבואו הגשמים בעתם בעבדנו את ה׳ ואם לא שיהפכו השמים לברזל והארץ כנחושה. בשיטתו של הרמב״ן רואים השפעה גדולה מהקבלה ומ„ספר היצירה" שעליו כתב פרוש. לפי הרמב״ן הנהגת ה׳ בתבל היא על ידי כוחות עשרה ועל ידי האצילות וירידת השפע דרך עשר הספירות הללו על כל העולמים. הרמב״ן גם האמין בגלגול הנפש. הוא מתנגד לדעת הרמב״ם באמרו כי תחיה הנפש בעת שיהיה רצון הבורא אך הגוף ישוב לעפרו; ודעת הרמב״ן, כי לא ימות הגוף, ושכר עולם הבא יהיה גם לגוף. הרמב״ן אף על פי שהשיג על הרמב״ם בכמה דעות באמונה ובהלכה, בכל זאת היה מצדיק שיטת הפילוסופיה שלו וחלק על המתנגדים נגדו, ורצה לקשר בברית שלום את שתי הכתות שנפרדו ונחלקו בשיטת הרמב״ם בפילוסופיה.

בשנת אלף מאתים ששים ושלש נקרא הרמב״ן להיות נציג היהודים בוויכוח דתי בברצלונה. מטרת הכנסיה בוויכוחים הללו היא לעורר מצב איום ליהודים ובאמצעי הזה להשמיץ את היהדות בצבור כדי שאולי יפחיד הרבה יהודים להתנצר. הכנסיה שולחת יהודים מומרים לדוברים רוב הזמן מפני שהיה פעם יהודי וידע את התורה והדת היהודית וגם

הרב שמעון רם

הבין רגשות ומחשבות היהודי. לכן ידע איך לצאת נגדם. עוד סיבה היא שהרבה מהוויכוחים לא באו מיזמת הכנסיה אלא מיזמת יהודים מומרים שהשפיעו על הכנסיה להתחיל את הוויכוח. אלה המומרים נדחפו על ידי שנאה, רצון להצדקה, ועל הכל רצון לכבוד ולפרסום. בוויכוח בברצלונה, שהיה בנוכחות המלך, הרמב״ן היה הדבר של היהודים, והמומר פבלו כריסטינה, צורר היהודים, היה הדבר של הכנסיה. הנושא של הוויכוח הוא — אם המשיח כבר בא; האם המשיח בן אדם הוא או האם הוא על־עליון; איזו דת היא יותר אמיתית — היהדות או הנצרות. הרמב״ן דרש וקיבל חופש דיבור שלם. הנציג הנוצרי השתדל להראות שמן האגדה ומן התנ״ך יש ראיות שישו הוא המשיח. הרמב״ן נקט עמדה שאין היהדות אחראית על כל אגדה ואגדה שבמדרש התלמוד, ורק להלכה־ יש תוקף שהרי הרבה אגדות הן דעות יחידים. וככה הרמב״ן התפטר מלענות על הרבה שאלות. הרמב״ן הראה שאי אפשר שהמשיח כבר בא כי המצב לא השתנה. הוא גם הראה מהרבה מקורות שהמשיח הוא בן אדם ולא בן אל. הרמב״ן דיבר בגאון ובלי פחד נגד דעות הכנסיה והראה הרבה חולשות באמונות הכנסיה וככה הראה שהיהדות יותר יסודית ויותר שלמה. הרמב״ן יצא כמנצח באופן נעלה, והמלך נתן לו שלוש מאות כסף משאת כבוד. אך הנוצרים הפיצו שמועה שהיהודים נכשלו בוויכוח ולכן החליט הרמב״ן לכתוב את כל הוויכוח במלואו בספר „מלחמת החובה". הספר עורר את כעס הכנסיה שהרי הרמב״ן הוציא דבה וגנאי על הנצרות. הכנסיה דרשה מהמלך להעניש את הרמב״ן והמלך הוציא עליו פקודת גרוש מספרד. אז הרמב״ן עלה להתישב בארץ ישראל.

הישוב בארץ ישראל התדלדל מאד מההתקפות הרבות של הטרטרים והמונגולים. הרמב״ן הקדיש את יתר שנות חייו לתקן את הפריצה בקהילת היהודים בארץ ישראל. הוא חיזק את לימוד התורה על ידי יסודת מרכז קטן של תורה בירושלים וגם החיה את כוח היהודים שגרו בארץ ישראל.

חבר המורים:

תורה — הרב משה בית דין
דר׳ מנחם ברייאר
דר׳ אשר זיו
דר׳ משה כרמלי
דר׳ יוסף שפרן

נביאים וכתובים — דר׳ מנחם ברייאר
דר׳ משה ריגר

התנ"ך

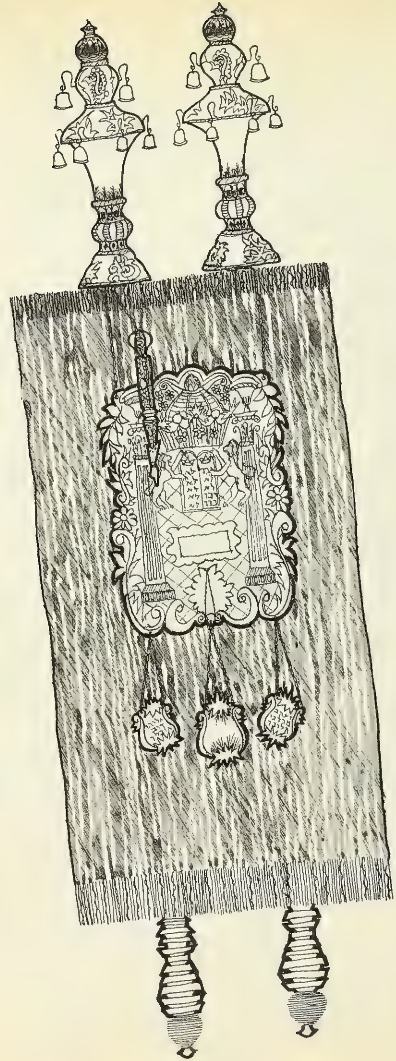

ויצונו ה׳ לעשות את כל החוקים האלה
לידאה את ה׳ אלקינו כל הימים
לחיותנו כהיום הזה.

(דברים ו, כד)

ישראל ואורייתא חד הוא

בה׳ אייר תש״ח, אחרי גלות של אלפים שנה, בני ישראל שבו לארצם והקימו בה מדינה יהודית. היום כעבור עשר שנים צריכים אנו להעריך פעולותיה של מדינתנו החדשה ולעורר את השאלה — האם יהודי העולם השיגו את מטרתם? הדומה מדינתנו עתה למדינתנו בימי קדם?

בימי קדם, כשבני ישראל היו נטועים על אדמתם הם חיו על פי התורה, מצוותיה וחוקותיה. היום במדינת ישראל רוב אזרחיה אינם חיים על פי התורה. לפי דעתי, נחוצה הדת במדינת ישראל כדי להגשים את חלומנו ועד העת שישראל תהיה מדינה דתית, יהודי העולם לא השיגו את מטרתם. יעודו של עם ישראל הוא ליצור מדינה שתהיה אור לגויים, מדינה עשירה ברוחניות. והדרך היחידה להשיגו היא דת ישראל.

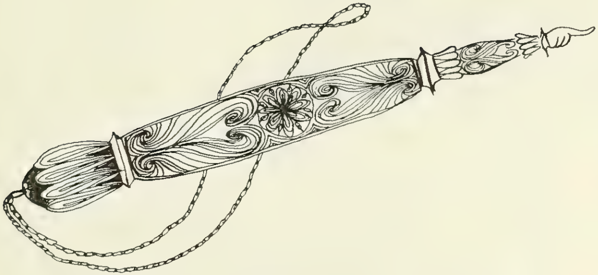
בכל דת יש שרשים באמונה מטפיסית. לדוגמא האמונה באחדות הבורא מצויה בדת הנוצרית, האיסלם, והיהדות. לפי דעת רבים אין למילה „עם״ שום קשר עם המטפיסי. ונכון הדבר בעם כארצות הברית המכילה דתות שונות בקרבה, ובמדינות ערב שעמים רבים נצמדים לדת האיסלם. אמנם במובן זה עם ישראל שונה מיתר העמים כי בה המושג של דת ועם קשורים זו בזו. הזכות של עם ישראל לארץ ישראל מיוסדת על הפרק בבראשית שבו ה׳ נשבע לאברהם לתת את ארץ ישראל לו ולזרעו אחריו. זאת בודאי אמונה מטפיסית!

התורה היא אורח חיים. יש מחוקותיה המטיבים לאדם ולחברה

דר׳ משה כרמלי

מאת יהודה סמט

הרב משה בית דין

גם יחד. שבת לא רק נותנת לאדם מנוחה נפשית וגופנית אלא גם יוצרת שוויון בחברה כי גם האדון וגם העבד חייבים לנוח בה. שנת השמיטה מכלכלת עניים. לפי דיני שנת היובל אי אפשר שתופיע שכבת אביונים בחברה. יש ממצוותיה שמטהרים את האדם. דין איסור אכילת טרפות עוזר בכבישת היצר. והלכות נשים מרסנים את התאווה האנושית.

יש אלה שסוברים שהאדם יכול לחיות חיים מוסריים בלי חוקי התורה. הם אומרים שכל איש ואיש יכול לעשות לעצמו חוקי מידות לפי מושגו הפרטי של התנהגות אידיאלית. לפי דעתי, על ידי מעשה יחידים אי אפשר לבא לידי אופי מוסרי, שהרי מעשי יחידים כאלו הורסים את חוקי החברה. חרות שלמה באה רק על ידי הדרכה של ספר מידות כמו שאמרו חז״ל „כל מי שמקבל עליו עול מלכות שמים נחשב כבן חורין״. גם ברוך שפינוזה הכיר בערכן הרב של מצוות התורה ובעבודתו „טרכטוס תיאולוגי פוליטיכוס״ הוא מהלל את המדינה העברית והשבת.

בישראל היום יש אלה שמאמינים שבנין הארץ היא היא אמנותם הנשגבה. בכוח אחד העם הם מפרשים שעבודת ה׳ היא עבודה לטובת הקהילה הישראלית. אמנם קיום עם ישראל דורש הרבה יותר. אני מבין שהקמת מדינה דתית תלויה ברצון כל העם ורחוקה היא ממנו. אך יהודי העולם צריכים לזכור כי היא האידיאל שאליה חייבים הם לשאוף. ואולי אז נזכה לתקופת ביאת המשיח.

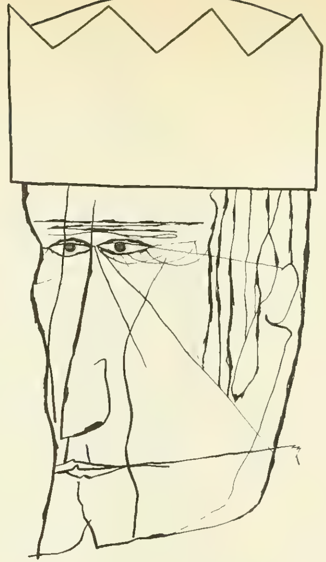
דר׳ מנחם ברייאר

דר׳ אשר זיו

דר׳ משה ריגר

ומותר
האדם מן הבהמה אין

מאת חיים צוקרברג

חמשת אלפים שבע מאות ושמונה עשרה שנה ועדיין הבעיה קיימת — מהו ערכה של תרבות? מהן התרומות החיוביות המאפיינות את התפתחות החברה? האם באמת המין האנושי הגיע ליתרון רוחני על הבהמה?

מחייבי האנושות טוענים שהתרבות הביאה לידי תחית המחשבה, הבטוי העצמי, יצירות ספרותיות, וחרות מדינית. השוביניסטים טוענים שכל העולם כולו אסיר תודה ללואי פסטור שלהם, להצהרתם הקומו־ניסטית, לתרבותם הארינית. סגפנים שוללים את העתיד ומתרחקים מהעבר. התחיה שהובילה לידי הלברליות גם הובילה לידי הפקרות הממשלה; הגרמניה ששאפה לרוחה בהנריך היינה, התחנקה בהטלר; המדע שפיתח את שיטת הנבטים גם סיכן את העולם במלחמת הנבטים.

לכן השאלה היא — במה יצדיק האדם את חייו? הלא אדם הוא כאליל המאכזב, ובקלות הוא תר אחרי לבו ואחרי עינו ומתכשל בעוון. הדב הרוסי צימצם את מבטו לנמל כל שנתי ושלוש פעמים הרים את ידו לטרוף את חצי האי האנטולי. עמי המערב ביקשו להם שדה ניצול וגזרו ביניהם סין חסרת העזר. הלא אברי האדם אינם אלא עבדים לעיניו החומדות. כל כשרונות האדם מכוונים להשביע את רצונו הבהמתי.

הפתרון הבולט, לפי הצעת אחדים, הוא שתפקידו של האדם הוא הפצת האמת ברבים ולהנחיל נצחון היושר בעולם. אמנם „האמת" ו„היושר" הלא הם רק מונחים מסופקים ואי־מדויקים שפרושם תמיד עומד בהק־בלה לדור ולחברה שבהם הם מתקימים. עמי קדם דמו כמעשה צדק ואמת לעבוד את אליליהם ולהעביר את בניהם למולך. האינקויזיציה הרגישה כחובתה הקדושה לשרף את כל הכופרים בישו על מוקדי האש. הנאצים האמינו שרק על ידי כליון היהדות תתקים ותתגבש האריִנות. לכן בהכנעה להשקפת עולם חילונית רק נפתר את בעיתנו בערפלות חילונית. בגישה אוביקטיבית זו נבוא רק לידי מסקנה אי מפורטת ומעורפלת — על האדם להתנהג בצדק.

אבל מה זה צדק? המקור בר־סמכא היחידי שאליו נוכל לפנות הוא התורה. כעבודה אוביקטיבית היא אינה חסה על כבוד גבוריה אלא היא מבקרת אותם בעד חסרונותיהם הרוחניים. כספר מדויק התלמוד מתאמץ לתארה לעמקה, לארכה, ולרחבה את כל פרט ופרט שבהלכה. התורה בנויה על מילים ספורות ש„על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות" המדריכות את שומריה באורח נועם.

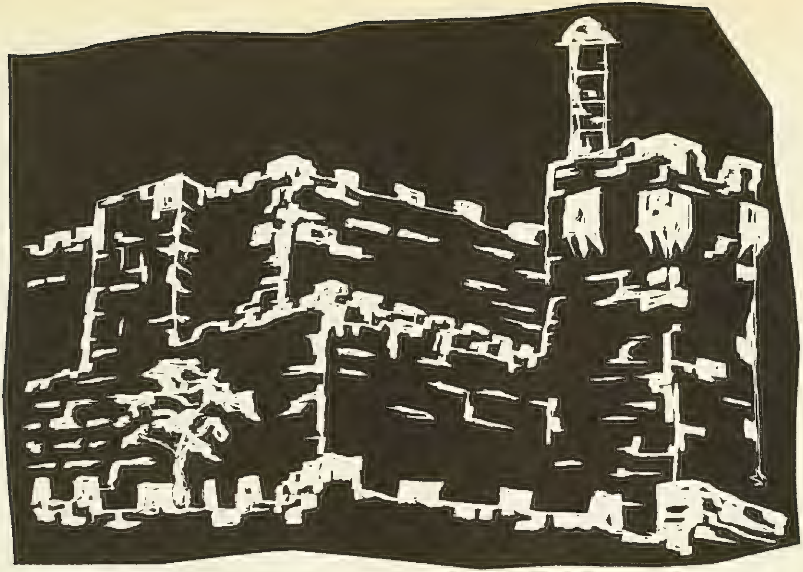
התורה עצמה כבר פתרה את בעית תפקידו של האדם ומקומו בחיים בפסוק האחרון בספר קהלת. גם קהלת, המלך שלמה, הסתפק בגורל המין האנושי ובערך היצירה. לכן הערתו הראשונה בספרו היתה „הבל הבלים הכל אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל". מתוך לשון הפסוק רש"י אומר שמילת „הבל" מובאה שלש פעמים ביחיד, פעמים ברבים, וכל לשון רבים מסמלת לכל הפחות שני הבלים. לכן המילה „הבל" מופיעה שבע פעמים בפסוק כנגד ששת ימי בראשית והשבת, כאילו לרמז שכל היצירה היא מעשה הבל, מתחילה ועד סוף. הרי כאן אפיקורסות ואיך יעלה בדעת רש"י להביע כפירה כזאת. אלא מאי! אין כאן אפיקורסות כי אם תאור מובהק של החיים. פתרון בעיתנו ובעית שלמה נמצאת בפסוק האחרון של קהלת „סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם".

מתי עומדת היצירה כהבל וריק? בסורו של האדם מדרכי ה' ובאי רצונו לשמע למצות „קדושים תהיו". מתי זוכה החברה ליתרון ולהצדיק את קיומה בעולם? בהכנעת האדם את יצרו לרעיונות התורה. התורה ופסקי הרבנים הם יסודות לחיי החברה. כשהאדם יפנה לתורה כסמכות המכריעה הרי אז הוא מתקדם „כי זה כל האדם" — סיבת יצירתו שקול כנגד כל היצירה.

חבר המורים:

הסטוריה יהודית — **דר. אברהם איגוס**
דר׳ שלמה אידלברג
דר׳ משה כרמלי
דר׳ יוסף שפרן

הסטוריה

עם ישראל נקרא עם עולם
במובן עם נצחי שיש לו התפשטות
בלתי רגילה לא רק במקום
אלא בזמן בהיותו עומד על במת ההסטוריה
מימי קדם עד היום הזה.

(שמעון דובנוב)

עם ישראל חי וקיים! אין ספק שסוד קיומם של עם ישראל במשך גלות של אלפים שנה היה שאיפתם הכבירה להיות עם חפשי בארצם, בארץ אבותם. בכל יום היהודי פנה למזרח ובתפילה ובתחנונים קיוה ליום שבו יעלה לציון ברנה ושמחת עולם על ראשו. הקשר החזק בין עם ישראל וארץ ישראל הנגלה תמיד בתולדות ההסטוריה של עמנו — לעולם לא ינתק.

דר' שלמה אידלברג

ארץ ישראל ועם ישראל

האבות והארץ

ה' הבטיח את הארץ לאברהם

וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו: שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה; כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתננה ולזרעך עד עולם. ושמתי את זרעך כעפר הארץ, אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ — גם זרעך ימנה. קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, כי לך אתננה.

בראשית יג, יד

ה' הבטיח את הארץ ליצחק

וירא אליו ה' ויאמר: אל תרד מצרימה; שכן בארץ אשר אמר אליך. גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל, והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך, והרביתי את זרעך ככוכבי השמים, ונתתי לזרעך את כל הארצות האל, והתברכו בזרעך כל גויי הארץ, עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי, מצותי, חקותי ותורתי.

בראשית כו, ב

ה' הבטיח את הארץ ליעקב

ויאמר לו אלהים: אני אל שדי — פרה ורבה, גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו. ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק — לך אתננה, ולזרעך אחריך אתן את הארץ.

בראשית לה, יא

ממצרים · עד החורבן

יציאת ישראל ממצרים

ויקם פרעה... ויקרא למשה ולאהרן לילה, ויאמר: קומו צאו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל... ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף איש הגברים, לבד מטף. וגם ערב רב עלה אתם, וצאן ובקר, מקנה כבד מאד... ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה... ויהי בעצם היום הזה הוציא ה׳ את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם.

שמות יב, ל״-נא

הבטחת הארץ למשה

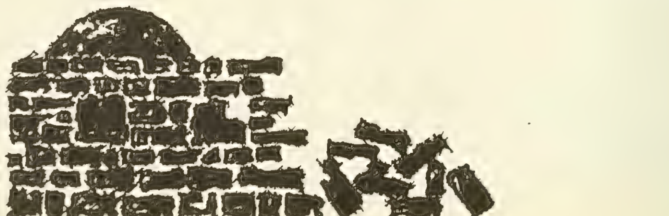
ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו, ראש הפסגה אשר על פני ירחו, ויראהו ה׳ את כל הארץ: את הגלעד עד דן; ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון; ואת הנגב ואת הככר, בקעת ירחו עיר התמרים, עד צער. ויאמר ה׳ אליו: זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם, ליצחק וליעקב לאמר, לזרעך אתננה.

דברים לד, א״ה

צווי ה׳ ליהושע לרשת את הארץ

ויהיה אחרי מות משה עבד ה׳, ויאמר ה׳ אל יהושע בן נון משרת משה, לאמר: משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הזה, אתה וכל העם הזה, אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל. כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו — לכם נתתיו, כאשר דברתי אל משה: מהמדבר והלבנון הזה ועד הנהר הגדול, נהר פרת, כל ארץ החתים ועד הים הגדול מבוא השמש, יהיה גבולכם... רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי; אל תסור ממנו ימין ושמאול, למען תשכיל בכל אשר תלך. לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה, למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו; כי אז תצליח את דרכך ואז תשכיל.

יהושע א, א״ו

ויקח יהושע את כל הארץ ככל אשר דבר ה׳ אל משה, ויתנה יהושע לנחלה לישראל כמחלקתם לשבטיהם.

יהושע, יא, טז-כג

ירשת כל הארץ ובנין הבית על ידי שלמה המלך ושלמה היה מושל בכל הממלכות מן הנהר ארץ פלשתים ועד גבול מצרים... ויהיה בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים, בשנה הרביעית בחדש זו — הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל — ויבן הבית לה׳.

מלכים א ה, א-ו

חרבן בית ראשון וגלות ישראל

ובחדש החמישי בשעה לחדש, היא שנת תשע עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך בבל, בא נבוזראדן רב טבחים מלך בבל ירושלים. וישרף את בית ה׳ ואת בית המלך, ואת כל בתי ירושלים ואת כל בית גדול שרף באש.

מלכים ב כה, ח

דר׳ משה כרמלי

משיבת ציון לשיבת ציון

הכרזת כרש לבנין בית שני

ובשנת אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר ה׳ מפי ירמיה, העיר ה׳ את רוח כרש מלך פרס ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר:

כה אמר כרש מלך פרס: כל ממלכות הארץ נתן לי ה׳ אלהי השמים, והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים אשר ביהודה מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל לירושלם אשר ביהודה ויבן את בית ה׳ אלהי ישראל הוא האלהים אשר בירושלם... ואלה בני המדינה העלים משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל לבבל וישובו לירושלם ויהודה, איש לעירו... כל הקהל כאחד, ארבע רבוא, אלפים, שלש מאות, ששים.

עזרא א, א ג; שם ב, סד

מלחמת החשמונאים לחרות ישראל מהיונים

וידבר יהודה ואחיו אל העם לאמר: הן האויב נגף לפנינו ועתה עלה נעלה וטהרנו את מקדש ה׳...

ויהיה ביום החמשה ועשרים לחדש התשיעי, הוא כסלו, בשנת שמונה וארבעים ומאה, וישכימו בבקר ויעלו עולות על המזבח החדש כמשפט, ויחנכו את המזבח בעצם היום אשר טמאו אותו הגוים, ויהללו לה׳ בשירים ובכנורות, בחלילים ובמצלצלים, ויפלו על פניהם, וישתחוו לה׳, על אשר נתן להם עז ותשועה. ויחגו את חנכת המזבח שמונת ימים ויעלו עולות ותודות בשמחת לבבם. ויפארו את פני ההיכל בעטרות ובמגני זהב, ויחטאו את השערים ואת לשכת הכהנים, וישימו את הדלתות.

ותהיה שמחה גדולה בכל העם, כי גלל ה׳ את חרפת הגוים מעליהם. ויצו יהודה ואחיו וכל קהל ישראל לחג את חנכת המזבח ביום החמשה ועשרים לחדש כסלו שמנת ימים, מדי שנה בשנה, בהלל ובתודה לה׳.

חשמונאים א

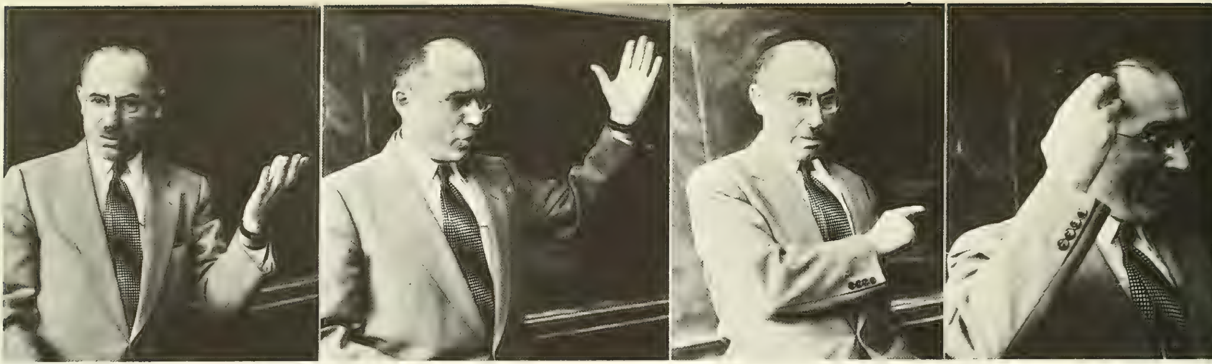
חרבן בית שני

בשנת שלשת אלפים, שמנה מאות, עשרים ושמנה שנה, בתשעה באב, לכד טיטוס את ירושלים וישרף את בית המקדש, ויהרג את העם ויחרב את הארץ.

הכרזת בלפור

ממשלת הוד מלכותו מביטה בעין יפה על יסוד בית לאמי לעם ישראל בארץ ישראל, ובמיטב כחותיה תתאמץ להקל על השגת המטרה הזאת — אך בתנאי ברור ומפורש, שלא יעשה שום דבר העלול לפגוע בזכויותיהן האזרחיות והדתיות של העדות הבלתי־יהודיות אשר בארץ ישראל או בזכיותיהם ובמעמדם של היהודים בכל ארץ אחרת...

2 בנובמבר 1917

דר. אברהם איגוס

הכרזה על הקמת מדינת ישראל

בארץ ישראל קם העם היהודי, בה עצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאמיים וכלל־אנושיים והוריש לעולם כלו את ספר־הספרים הנצחי.

לאחר שהגלה העם מארצו בכח הזרע שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקוה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חרותו המדינית...

ב־29 בנובמבר קבלה עצרת האמות המאחדות החלטה המחיבת הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל...

לפיכך נתכנסנו אנו, חברי מועצת העם, נציגי הישוב העברי והתנועה הציונית ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ ישראל, ובתקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל.

מתוך בטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו במושב מועצת המדינה הזמנית, על אדמת המולדת, בעיר תל אביב, היום הזה ערב שבת, ה׳ אייר תש״ח, 14 במאי 1948.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, ולכונן את בית חיינו ולהשיב את שכינתו בתוכנו במהרה בימינו. ויפרוס סכת שלומו על ארצנו הקדושה ועל עם ישראל בכל ארצות פזוריו ועל כל העולם כלו, והיתה לה׳ המלוכה.

מ„הגדת פסח ארצישראלית״ ערוך ומסודר ע״י הרב מ. כשר, ניו יורק, תש״י.

חבר המורים:

פדגוגיה — דר׳ יקותיאל אקסלרוד
פרופ׳ משה בן נתן
פרופ׳ יצחק מרגלית
דר׳ אברהם שיף

פעולות — מר אברהם שטרן

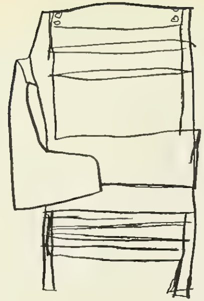
חנוך

הרגש הלאומי, בהתעוררו, פונה הוא קודם כל
לאותו צד שבו תלויה התפתחותו לעתיד:
לצד החנוך של הדור הבא אשר עליו יהיה להמשיך
את העבודה הלאומית אחר הדור ההולך.

(אחד העם)

חנוך מוסרי

מאת ד"ר גרשון א. חורגין

יש סוברים שחינוך מוסרי הוא ענין חיצוני שסימניו הם ציות, הכנעה וכיוצא בהם. דעה זו מוטעית היא. מוסר, דרך ארץ ומדות הם מין הנהגה הנובעת מלבו של האדם. עוד בימי ילדותו ניכרות בילד נטיות נפשיות שונות. ענין זה או דבר זה אוהב הילד ומקרבו, ענין אחר הוא דוחה ומרחיק ממנו. שרשי האהבות והשנאות בילד נעוצים ביצריו, בדחפי־נפשו וברגשותיו. המחקרים הרבים שנפש הילד נוטים להוכיח שיצרים אלו אינם מוסריים או בלתי־מוסריים. הם אינם אלא אפשרויות, ענינים־בכח. הם עלולים להתפתח בדרך המוסר לטובת החברה, או כנגד החברה, בדרך בלתי־מוסרית. היצרים מתפתחים לפי ההרגל והאימון, תנאי הסביבה. הבית ובית־הספר וכיוצא בהם. יש לדמות, על דרך המשל, את יצריו של הילד לפלגי מים הזורמים בשטף והעלולים להשחית שדות, כרמים ופרדסים. האיכר החכם חופר תעלות, בורות ושוחות, משמר בהם את המים לזמן הצורך וע"י כך יהפך את התקלה לתועלת רבה. כך דינם של יצרי הילד ונטיות רוחו. מחנך מומחה יכול להטות את כוון היצרים לצד הטוב והמועיל לחיים ולחברה, לפרט ולכלל.

כל חינוך הראוי לשמו צריך להתכוון לשני מיני גידול: א) גידול הכשרונות של החינוך, ב) פיתוח נטיותיו, יצריו ורגשותיו. הגידול הראשון מוסב על הצד השכלי של הילד, והשני מיוחס אל הצד המוסרי. החברה צריכה לכשרונותיו של החינוך אבל קיומה של החברה על יסוד שלום והרמוניה בין הבריות תלוי בחינוך המוסרי. החכם חשוב בחיים אבל עדיף ממנו הוא הצדיק בעל המוסר ובעל המדות. מטעם זה החשיבו חז"ל את המוסר ואמרו ש„דרך ארץ קדמה לתורה". „הלב הטוב" וה„עין הטובה" הם מהענינים העומדים ברומו של העולם. האיש המוסרי האהוב על הבריות חביב גם למקום. „מי שדעת הבריות נוחה הימנו דעת המקום נוחה הימנו".

חינוך מוסרי חשוב כחינוך בלימודים ואולי חשוב ממנו. בלי מוסר יסור צלם אלוקים אפילו ממי שקרא ושנה ולמד הרבה. בימים שעברו סברו שהחינוך המוסרי הוא ענין בפני עצמו ואין לו יחס וקשר ללימודים שבתכנית בית־הספר, או למעשי יום־יום. האמת היא שחיי מוסר אחוזים ודבוקים בלימודים השונים ובמצבי החיים ומקריהם הרבים. המוסר אינו מחוץ לבית־הספר, מחוץ לחיים. המוסר לאמיתו של דבר כרוך בחיים עצמם, בכתלי בית־הספר ומחוצה לו. ככל הענינים האחרים כך גם המוסר לימוד הוא הצריך לדוגמה, למשל, לעיון, לאימון ולהרגל.

פרופ' משה בן נתן

כך, למשל, הנטיה הרווחת בין בני הנער להתחבר לאיזו כנופיה או חברה ואגודה אינה בעצם רעה או טובה, כשלעצמה. באין הדרכה תהפך הכנופיה לשרש פורה ראש ולענה. על ידי הדרכה טובה תהפך הכנופיה לחברת נוער מועילה שתיה לברכה לכל המצטרפים אליה. כך דינה של הנטיה לסקרנות שאין אף אחד מאתנו חף ונקי ממנה. נטיה זו עלולה להתגלגל בצורות נפסדות כמו ריגול והתענינות שאינה מהוגנת בחייהם של אחרים. מחנך נבון יכל להפוך את הנטיה הזאת לברכה — לילד ולחברה. אם תדקדק היטב תווכח שנטית הסקרנות היא ביסודם של כל מחקר וחכמה. אין לך סקרן גדול מאיש המדע. התלמיד השוחר דעת מבקר לחקור, לחטט ולבדוק. אין לך סקרן גדול מהחכם. בלי סקרנות לא תעלה בלבנו כל שאיפה לדעת ולחכמה. מכאן יש ללמוד שנטיה או יצר צריכים לכוון והדרכה. נטיה רעה היא פרי חוסר הדרכה וכוון. אין לך תעודה רמה ביותר מגלגול היצרים מדרכים רעות לאורחות חיים המובילים לטובת הכלל ואושר הפרט. חינוך מוסרי מן ההכרח שייעשה מרכזו ולבו של החנוך כולו. בלי מוסר הרי נהפך לזאבי יער ואיש את רעהו חיים יבלעו.

הרבה דרכים למורה לחנך ולאמן את יצרי לבו של החניך. הילדים רובם ככולם הם מעריצי גבורים. בתחלה יתפוש גבור השרירים את לבו של הילד. אז הוא נוטה לרומם ולהדר את שמשון הגבור או כל אדם מסוגו של „אריה בעל גוף", כל מתגושש וכל „כוכב" במשחקי הכדור השונים. את ההערצה הזאת יוכל המורה להטות לצד גבורי הרוח, חכמים וצדיקים שחיו במשך הדורות השונים באומתנו. יש ילדים המראים „רצון לכוח". הללו מבקשים שלטון בחבריהם ושואפים להתנשא עליהם. נטיה זו נפסדת היא ואין לעקרה מן השורש. יש לכוונה לדרך טובה. נער בעל נטיה כזאת יוכל להתמנות כנשיא אגודה העמלה לטובת הכלל, נטית השררה חזקה בלב כל מנהיג ופרנס ואוי לצבור שמנהיגיו משתררים. ע"י הדרכה טובה תיהפך נטיה זו לברכה לחברה.

פיתוח החוש של צדק ויושר בין הילדים הוא מן הענינים המועילים ביותר לחברה. על המורה מוטלת החובה לפתח ולהעמיק את החוש הזה בחניכיו. מצבים שונים עולים במחלקה המאפשרים למורה לגדל את החוש הזה שהוא בעצם חוש יהודי. המורה עצמו, בהנהגתו, סמל הוא לצדק וליושר בעיני הילד. הטפה בלבד להנהגה של צדק ויושר לא תועיל. המעשה הטוב שקול כנגד הטפות רבות. ההטפה למוסר,

דר' יקותיאל אקסלרוד

כשהיא לעצמה מועילה היא. היא מחממת את הלבבות ומלהיבה את הרגשות אבל כל התלהבות או התעוררות שאין מעשה בצדה בטלה היא ונידפת כטל בקר. יהא כלל זה בידי המורה: מידות טובות כגון, ארך רוח, חיבת הבריות ועזרה הדדית, צריכות למעשים או לתרגילים. המוסר אינו שונה מלימודים אחרים במחלקה, הוא מתפתח על ידי אימון, הרגל ומעשה משום כך מן הראוי ומן ההכרח לערוך בישיבות קטנות או בתלמודי־תורה שורה של פעולות או „פרוז'קטים" שבהם ימצאו התלמידים את ההזדמנות להתאמן ולהתרגל במעשים טובים לטובת הכלל. יש להיזהר שלא לצפות מילדים שעדין לא בגרה הבנתם, מעשים שהם למעלה מהשגתם. למשל, ילד בן שבע או שמונה אינו יכול לעלות במדרגה הרמה של עשית הטוב שלא על מנת לקבל פרס, או שישלם טובה תחת רעה. הצלחת החינוך המוסרי, כחינוך בכללו, תלויה בגילו ובמדרגת התפתחות שכלו של הילד. יש להרבות בהזדמ־נויות ובאפשרויות שבהן ימצא הילד את הכלי לפתוח חושו המוסרי, גידול אופיו ואישיותו. המוסרי הוא אמנם ענין של הרגל ואימון אבל תלוי בשכל טוב וישר, בלב שופט נכונה, היודע להבחין בין הרצוי ובין המגונה, בין טוב ובין רע. ההבחנה בין טוב לרע, צדק ומעוות מצריכים אימון בכח השיפוט של הילד. מטעם זה חובה כפולה ומכופלת מוטלת על המורה להרבות בשיחות עם הילדים בעניינים מוסריים הדרושים שקול־דעת, סבלנות ותבונה.

מטעמים האמורים לעיל נחוץ מאד שבתי־החנוך שלנו יאמנו את תלמידיהם ביזמה, הדרכה עצמית. כיוון עצמי ופיתוח רגש האחריות יש לתת לילדים את האפשרויות שמידות אלו תתפתחנה בהן. על ידי טיפוח מידות אלו יתפתח הילד כאדם בעל אופי ואישיות שלמה. יש לפתח אופי ואישיות בילד ע"י יסוד אגודות וחברות שבהן ימצא הילד שדה של יזמה וכר נרחב לפיתוח רגש האחריות. יש לתת לאגודות וחברות כאלה מדה מרובה של חפש באופן שהילדים יוכלו לנהל את עניני חברתם בעצמם בלי התערבות יתרה מצד הבוגרים. צריך לשים על הילד את עול האחריות ע"י תפקידים שונים בבית־הספר. פיתוח רגש האחריות הוא אחד הענינים שהחברה מושתת עליהם. בחברות או באגודות נוער ילמד הילד לעבוד ולעמל שכם אחד עם ילדים אחרים. אין לך תפקיד חשוב בחיים מאימון להתהלך בשובה ונחת עם זולתנו. בעבודה הדדית עם ילדים אחרים לומד הילד לוותר קצת על דעתו לרכך את עקשנותו ואת אנוכיותו. הוא ילמד לקבל עליו את בעיותיהם של האחרים ויכנע לרוב לטובת הציבור. את המידה החשובה של עבודה הדדית יכל הנער ללמוד בפעולות כמו: הוצאת עתון או עלון לתלמידי בית־הספר, קבוצה של „שומרים" המשגיחים על הילדים בצאתם מהמחלקות או במשחקי החצר, בזמן ההפסקה. יש לארגן חברות שונות שבפעולותיהם תתפתחנה התכונות המוסריות של הילדים.

לכשמתגבר הילד טוב להעמידו על התוצאות של מעשיו, על מש־מעותם למען ידע לשפוט נכונה על מעשיו. לתכלית זו יש לטעת בלב הילד אידיאלים מוסריים וחברתיים המשמשים לנו כאמת־מבחן למעשים וגם עלולים לעורר בנו התלהבות למעשים טובים. רבים הם האידיאלים באוצר תרבותנו שיש לטעת אותם בלבבות ילדינו. האידיאל של „ישראל ערבים זה לזה" או ש„חברים כל ישראל" מובילים לאחדות ישראל ולאהבת ישראל שהן כוח וחוסן לקיום עמנו. חבת התורה, מסירות נפש, הם אידיאלים יהודיים נעלים שעמדו לנו בשעות קשות ומרות. אידיאל מוסרי אינו בעצם אלא אוצר של מרץ נפשי המפנה לקראת מטרה בכוון מיוחד. האידיאל גורם לכך שהמרץ הנפשי — המצוי בכל אחד ואחד, יוזרם בדרכים המשובחות ביותר לשם מטרות נעלות. ירידה מוסרית באה לעולם לא מפני שיבשו מעינות המרץ הנפשי אלא בשל חוסר אידיאלים מוסריים המלהיבים את הנפש ומוציאים את המרץ האצור לשם מטרה רצויה. בכלל יש לומר שחיים מוסריים צריכים לאידיאלים. כל איש מוסרי הוא ממילא אדם הנושא אידיאל בחובו, החי לשם איזו מטרה וההולך לקראת חזון. האידיאל במוסר הוא השאור שבעיסה, האויר לנשימה, נטיעת האידיאלים בלב הילד לא תעלה יפה אלא אם יהא המורה עצמו אדם אידיאלי, אדם בעל מדות תרומיות המכובד וחביב על הילדים.

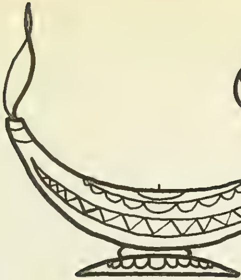

פרופ׳ יצחק מרגלית

מר אברהם שטרן

הדרך הטובה ביותר לאימון הילד במוסר ופיתוח אופיו ואישיותו היא הדרך החיובית. אין ללמד מוסר ע״י פחד הענש אלא ע״י השמחה שמעשה מוסרי מעורר בנו. במקום לומר, אלקים שונא את הרשעים, טוב יותר לומר אלקים אוהב את הצדיקים. מחנכים מהמהלך הישן מרבים ללמוד מוסר על דרך השלילה. מדרך זו לא תצא טובה ולא יגדל מוסר בין בני האדם. יש לדבר אל הילדים על יראת הכבוד של השם ולא פחד השם. יראה אינה בעצם פחד. כך אנו אומרים יראת הרוממות, יראת הכבוד ואין אומרים פחד הרוממות וכיוצא, כי הפחד שלילי הוא ולא יעלה ממנו מוסר טוב ושום מדה טובה. כך למשל, רצוי לדבר אל הילד בשבח האמת מאשר בגנות השקר. הבריות מכבדים ומקלסים את איש האמת ואינם מכבדים את בעל השקר. האמת מביאה שלום בין הבריות והשקר מרבה ריב, מדון ומחלוקת בחברה. לימוד המוסר על פי דרך החיוב יפה גם לגבי כל הלימודים. השיטה החיובית מביאה לידי קורת רוח ושלות הנפש ואין ילד יכל ללמד דבר אלא אם כן תשרר במחלקה אוירה של נועם ושלוה.

כדרך כל לימוד כך גם לימוד המוסר, הצלחתו תלויה ואחוזה באישיות המורה. בלימוד המוסר גדול כוח השפעתו של המורה. מורה יצליח להשפיע על תלמידיו אם הוא מכובד עליהם. דברי מורה מכובד עושים רושם רב על התלמידים. רושם שאורו לא יכבה לכל ימי חייהם. מורה מכובד יכל לעורר בלב הילד את הבטחון והאמונה ביכלתו ובכשרונו לעשות את הטוב והישר בעיני אלוקים ואדם. מטעם זה מסוכנת היא דרך הגערה הגסה והנזיפה החמורה המיצגות את התלמיד כרשע בעיני עצמו. השפלת התלמיד עלולה לפצוע את נפש התלמיד פצע אנוש שאף פעם לא יעלה ארוכה.

הנקבע מקום בתכנית הלימודים למוסר? יש ויש — אם המורים והמנהלים מבקשים לאמן את תלמידיהם לפתח את אופים ואישיותם. תפקידו של המנהל חשוב ונכבד בלימוד המוסר. המנהל הוא היוצר את האוירה המוסרית בבית־הספר. המנהל מטביע את חותם אישיותו על המוסד כולו. המנהל יכול להרים את מדת המוסר בבית־ספר או בישיבה ביחסיו האנושיים אל המורה. התלמידים מכירים בערכו של מנהל זה וכבוד בית־הספר יעלה בעיניהם. מנהל כזה ירחיב את דעתם של המורים ויגדיל את הצלחתם בהוראה. מורים מצליחים, שנפשם אינה מרה עליהם מוכשרים ביותר לאמן את תלמידיהם במוסר.

את המוסר יש ללמד, כדרך כל לימוד אחר, בהתלהבות, בשיטה טובה, בהכנה מרובה ובזהירות רבה שלא לשים בפני התלמידים עניני מוסר שהם למעלה מהשגתם של התלמידים. אם לימוד המוסר ישעמם את התלמיד אז לא נגיע למטרתנו המקווה. יש להשתמש בכל הלימודים והנושאים לשם הדרכה מוסרית. התורה, תולדות ישראל מלאות עניני מוסר כרימון. תולדות גבורי האומה, אנשי השם והצדיקים שקמו בישראל בדורות השונים הם החומר המעניין של לימוד המוסר.

הפסיכולוגיה החדשה מלמדת שטבע הילד גמיש הוא, החנוך יכל להפך את יצרי לבם של הילדים למועילים ומוסריים. דעה זו היא הרת תקוה לעצב את אופיו ואישיותו של הנוער היהודי שיהיה בעל מוסר נעלה אהוב על המקום ואהוב על הבריות.

חבר המורים:

ספרות — **דר׳ גרשן חורגין**
פרופ׳ חיים ליף

עברית — **דר׳ אשר זיו**
דר׳ גרשן חורגין
פרופ׳ חיים ליף

חבור ודבור — **דר׳ משה כרמלי**
פרופ׳ חיים ליף
דר׳ משה ריגר

ספרות

כוח היצירה שבעמנו לא מת איפוא.
לא נתחלף ולא חדל מעשות פרי
על פי דרכו בכל הזמנים.
אלא פריו נשתנה בטעמו
לפי השתנות תנאי החיים.
(אחד העם)

תַּנְחוּמִים

כֶּלֶב מְעֻנֶּה בְּלִי בַּיִת
עוֹמֵד גַּלְמוּד בַּשּׁוּק
בְּלֵיל סַהַר קָר.

אֶל מוּל פְּנֵי הַיָּרֵחַ
עֵינָיו דָּם דֶּמַע
הוּא נוֹשֵׂא וּבוֹכֶה:

„אַלְלַי לִי! מַדּוּעַ
כָּךְ אֲנִי נָגוּעַ,
מִי שְׁבָרַי יְרַפֵּא?!"

צְוַר הַיָּרֵחַ,
אִלֵּם הַיָּרֵחַ, —
אֵין רֶמֶז אֵין קוֹל.

אַךְ כּוֹכָבִים קְטַנִּים
קוֹרְצִים עַיִן חֶמְלָה
לַיְּצוּר הַמִּסְכֵּן:

„לַשָּׁוְא תִּתְיַפֵּחַ,
כֶּלֶב שׁוֹטֶה,
לַמֵּת הַיָּרֵחַ.

הַשְׁכִּימָה לַשֶּׁמֶשׁ,
הִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו,
אוּלַי תֵּרָפֵא".

משה בן מאיר ע"ה

מאת חיים ליף

הכרתי את מ. ש. בן מאיר, במשך עשר שנים ויותר. נפגשתי עמו בין כותלי מוסדנו, בצל קורת ביתו ובפגישות עברים וידידים. ראיתיו בחליפות מצבי-רוחו, בעצבונו וששונו. למדתי להוקירו בגלל מידותיו המצוינות, מידות הצניעות והעניוות, השקדנות והנאמנות. כי שקדן היה בן־מאיר ועושה את מלאכתו, מלאכת ההוראה והספרות, באמונה. לא היה בו שום סימן של העמדת פנים והתגנדרות. גילוי לבו היה לפעמים נוגע עד הלב. הוא נטע שכמו לסבול, סבל ויצר, וכשהציק לו הגורל עד מאד קבל בדממה, וכך יצאה גם נשמתו — לפתע פתאום ובדממה כבה זיק חייו האחרון.

אין ספק, כי בכח שקדנותו, רוחב ידיעותיו וכשרונותיו המצוינים, יכול היה בן־מאיר לעשות לעצמו שם באחד ממקצועות חכמת ישראל. מאמריו המעטים שהספיק לפרסם בהקר ספרות ישראל, כגון על שעשועי הלשון בשיריו של ר' יהודה הלוי, על רש"י ועל האנוסים בפורטוגאל, מעידים על יכולת רבה של שימוש במקורות, צירוף החומר וסידורו הנאה. אך טרוד היה האיש. עול הפרנסה העיק עליו, לכן נתן מחילו לאחרים, והשקיע כוחות רבים בכתבי־יד ובחיבורים ששם אחרים נקרא עליהם...

מלא וגדוש היה בן־מאיר, בקי בספרות ישראל ובספרות העולם. רשימות־בקורת רבות כתב, וכולן הצטיינו בטוב טעם וכח־שיפוט נאמן. מזמן לזמן פירסם את שיריו, אך מעטים עמדו על תכונתם וסגולתם. אף בן־מאיר עצמו היסס מרוב עניוותו להוציאם בספר. רק בסוף ימיו הבליג על היסוסיו וזכה לראות, ימים מעטים לפני מותו, את כינוס שיריו, שזה עתה יצאו מתוך מכבש הדפוס. קובץ שיריו הפתיע הפתעה נעימה את כל ידידיו. ה„יש" בקובץ הזה עולה על מה שפיללנו. ומיטב שירו — אמיתו. יש רצון להתייחד עם שירה תמה, זכה זו של משורר בר־לבב. רגש יהודי־אנושי פועם בשירתו. בסתר היה רוקם וחורז שיריו הקטנים והגדולים, מהם שירי רגש, שירי קינה על גורל ישראל, וכן גם שירי זמר ובאלאדות עממיות מלאים חן.

תרומה צנועה, אך נאה, תרם בן־מאיר לשירתו בעשרים וחמש השנים האחרונות. תרם ונסתלק. חסרונו של המשורר, החבר הטוב והאדם החביב יהיה מורגש הרבה ימים בתוכנו.

מפי סבי

מאת אליהו איכלר

סבי לן עמנו כמה ימים. ביום אחד מהם קמתי מאוחר, התלבשתי, התרחצתי והתפללתי במהירות, ולא אכלתי כלום מארוחת הבוקר כדי שלא אהיה מאוחר לבית הספר. בסוף היום כששבתי הביתה סבי קרא לי וניהל אותי להדרו. הוא הוכיחני על זה שהתפללתי בחפזון רב ובלי עיון תפילה. אז מפיו יצאה בת צחוק וספר לי אגדה נאה. וזה הוא ספורו:

ה„דובנר מגיד" נדד לעירה קטנה באירופה ושם השתהה לשבת, והתאכסן אצל רב העירה. אנשי הכפר קבלו אותו בכבוד רב ובסבר פנים יפות. ה„דובנר מגיד" שאל מהרב על איזה סוגיא ינאם לעדה בשבת. הרב התלונן שאנשי קהלתו ממהרים בתפילתם עד כדי כך שלא יכולים להבין אף מילה אחת מהתפילות. ויהי ערב ויהי בוקר והנה יום שבת קודש. אחרי קריאת התורה, בזמנו הקבוע, ה„דובנר מגיד" קם ועלה על הבימה, והתחיל לדרוש ואלו הם דבריו:

בעיר אחת בפולניה ישב פריץ עשיר ותקיף. היו לו שדות וכרמים והרבה נכסים. היה שוכר הוא פועלים שיעבדו את קרקעו ושיתנו לו את הרווח, ומהרווח היה התקיף משלם שכרם. רוב עבדיו יהודים היו. אחד מיועציו של האדון הזה, איש ערום וצורר היהודים, יעץ שיגרש את היהודים מעל אדמתו. הפריץ שמע בקולו ונתנו ליהודים רק חודש ימים לעזוב את שדותיו. היהודים פחדו וישבו שרויים בצער. הם התלוננו אליו שיבטל את הגזרה הקשה והפריץ לא האזין לבקשתם. ויפצרו עד בוש, וסוף סוף אמר הפריץ: „טוב! אם תלמדו לכלבי איך להתפלל ארשה אני לכם להשאר בארצי"". מובן מאליו חשב הפריץ שאי אפשר היה לקימו. היהודים נבהלו בשמעם את פקודתו המוזרה של האדון. אבל היה ביניהם איש חכם וערום שהיה ביכלתו ללמד את הכלב איך להתפלל. כל הצבור הסכים לרעיונותיו. וכך היה החכם מחנך את הכלב. הוא הרעב את הכלב כל היום ובערב היה מניח לפניו סידור. בין דפי הסידור היה החכם מניח חתיכות של בשר. הכלב היה מהפך את הדפים למצא את הבשר. וכך עשה כל יום ויום. בסוף השנה החכם הביא את הכלב לפני הפריץ והניח את הסידור לפני הכלב. אבל יען כי החכם לא שם הפעם חתיכות הבשר בין דפי הסידור, כשהפך הכלב את הדפים הוא היה מנהם. הפריץ התפלא ושאל, „האם זה נקראת תפילה, האם כך מתפללים?" והיהודי החכם ענה ואמר „כן, כן אדוני, סב נא לבית הכנסת שלי ותראה ותבין איך אנו מתפללים". כך ה„דובנר מגיד" גמר לדרוש, והוא שב למקומו. אנשי הכפר הבינו את הסיפור והתבישו והכינו את דרכם.

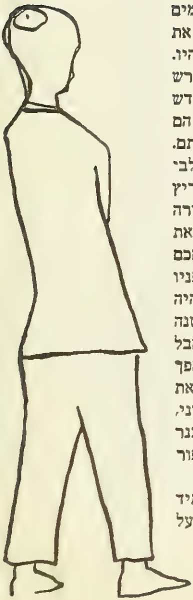
גם אני הבנתי והתביישתי. אני הבטחתי לסבי שאשתדל אני בעתיד להתפלל בכוונה רבה. סבי היה שבע רצון, שמח מאד ונשק לי על מצחי.

דר׳ אשר זיו

דר׳ גרשן חורגין

ליל שבועות בתל אביב

מאת מאיר רבינוביץ

עם עלות השחר כבר נרגשת התקרבותו של החג בחלל העיר. בתי הספר כולם סגורים ומיד בבוקר מקדימים הילדים אל החוץ להתרוצץ ולהשתעשע. אף ילדי הגן חוזרים הביתה בשעה מוקדמת וממהרים להתראות בבגדי החג שלהם. עטרות הירק שעל ראשיהם מוסיפות חן מיוחד למראה הרחוב. התסיסה מתחילה עם תורי הנשים העומדות על יד החנויות כדי לקנות מעדנים לחג. רחובות תל אביב המרהיבים את העין בשורות העצים היפים כל השנה מקושטים עכשיו עוד יותר, וכאילו לבשו לבוש של ירק. יופי הטבע וקדושת היום גם יחד נסוכים עליהם חלונות הראוה מפוארים בכל מיני ירק ושלל צבעי פרחים שמתוכם מתנוצצת תמונתו של הנשיא יצחק בן צבי, המעוררת רגשי עצמאות וחירות. אף בתי הקפה שעל שפת הים לבשו צורה חגיגית. בנין הכנסת לשעבר וסמלי המדינה והעיר מקושטים באופן יוצא מהכלל. המחזה הכי לוקח לב הוא, כשעה לפני הדלקת הנרות, כאשר אחד מאנשי הרבנות הראשית של תל אביב עובר ברחובות העיר ותוקע בשופר להודיע על סגירת החנויות. עם הסגר החנויות גם שירות האוטובוסים נסגרות. הרחובות מתרוקנים אז מאדם ומכלי רכב, ומנוחת החג פורשת על פני העיר.

עם עלות השחר כבר נרגשת התקרבותו של החג בחלל העיר. בתי התפלה. האויר מלא רוח חג. בתי הכנסיות מקושטים ומוארים והחזנים מתפללים בניגון ומשמחים את הלב בשירים נאים. אחר תפילת מעריב מברכים איש את רעהו בברכת „חג שמח" והולכים הביתה לסעודת ה„צנע" סעודת מעדנים וחג היא. כל בית מלא ירק, שירה ושמחה. מכל פנה ועבר עולה לאזניך הזמר המעודד „ושמחת בחגך והיית אך שמח", „ושמחת בחגך והיית אך שמח" ...אך ...אך אך ...שמח". אחרי הסעודה וזמירות החג, הולכים בהמונים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ללמוד תורה כל הלילה.

והכל ניעורים הלילה, הגדולים עם הצעירים. גם בבתי הספר התיכוניים-הדתיים ישנם לימודי לילה. ולמרות זה שהביאה אל בית הספר רשות היא מופיעים רוב התלמידים עם מוריהם. עדיין עומדת לפני עיני תמונת בית ספר אחד שבו הייתי גם אני באותו הלילה. מתחילה התכנסו כל התלמידים אל אולם בית הספר וקראו פרשיות ידועות עם הטעמים. אחרי הקריאה נשא המנהל נאום על ערכו וחשיבותו של חג השבועות. אחר כך נתחלקו התלמידים לחבורות, חבורות, ללמוד, מי למקרא, מי למשנה, ומי לגמרא. אחרי הלימוד שוב נתכנסו התלמידים אל האולם לשמוע מפי אחד המורים נאום מוסרי. כשסיים המורה את נאומו, חילקו מיני מתיקה ומשקה, ושוב חזרו לחבורות ללמוד על נושאים שונים בחברת מוריהם המיוחדים. למרות העייפות מאי השינה משך הלילה, היתה תפילת השחרית ערה וחגיגית וכה נסתיים הלילה מתוך רגשות נשגבות, רגשות של קבלת התורה וקדושתה. אחרי התפילה הלך כל אחד לביתו לישון שינה קצרה אבל מתוקה.

כמובן שכל בית כנסת ובית כנסת כמנהגו. בבית הכנסת של המזרחי המנהג הוא לפתוח בקריאת כל ספר דברים עם הטעמים. אחרי הקריאה נושא הרב נאום ואחר כך יושבים ולומדים מסכת אחת של משניות כל הלילה. ישנם בתי כנסיות שהלימוד שם במקרא או בגמרא במשך כל הלילה ההוא בחברת הרב. כמה אנשים, אמנם, נשארים בבתיהם ללמוד לעצמם וכפעם בפעם המה יוצאים אל בתי הכנסיות השונים לראות במנהגיהם ולשמוע לדרשות הרבנים. ביחוד הולכים לבקר בבתי הכנסיות של עדות יהודי המזרח שמנהגיהם שונים לגמרי ושההתלהבות שם לוקחת לב.

כה אתה נושם אל תוך נפשך במשך כל הלילה אך תורה, זמר ותפילה, וכשאתה הולך בבוקר הביתה חש אתה בכל נשמתך את קדושת היום, קדושת קבלת התורה.

פרופ׳ חיים ליף

שנה

מאת יוסף מאירס

ובהכבה החשמל והריני במטתי
תתרחב תתפשט עומק נשמתי
תשאוף, תכסוף, תתרפק על דודה
עצם, נעם־אלוקי, ושירה.

שירת יגון היחיד של ביאליק

מאת **אליהו איכלר**

לחיים נחמן ביאליק נצמד הכנוי של המשורר הלאומי. ביאליק זכה לשם הזה כי הוא משמש כבטוי נאמן לחוויות דורו, לשאיפותיו ולתקוותיו. בשירתו, ביאליק מגלה ומביע את כל הטרגדיה של הדור ההוא למרות שהוא מבטא את עצמו באופן האישי ביותר. לכן שירת יגון היחיד של ביאליק היא שירת יגון האומה הישראלית בזמנו של ביאליק.

במדה מסויימת, קורות חייו הנפשיים והפנימיים של ביאליק חופפים את הנושאים בשירתו. לעולם לא שכח ביאליק את העוני והדלות בכפר מולדתו, את אמו האומללה שנתאלמנה והצטרכה לפרנס ביתה, ואת היתמות בחייו וביחוד בפרק נעוריו כשישב בבית סבו. אף על פי שהחפיפה אינה גמורה ביאליק מגלה בשירתו את סודו הנפשי — את געגועיו לאהבה ולעלומים. הגעגועים האלו הם המוטיב הראשי בשירים הנ״ל:

„שונים היו השירים: על עב קטנה ובהירה
„עלי קרן הזהב ועלי דמעה מזהירה
„עלי ציציות פסולות ועלי טפות של שעוה
„אך שיר אחד לא ידעה — שיר עלומים ואהבה״.
(ואם ישאל המלאך)

„ובעת רחמים, בין השמשות
„שחי ואגלה לך סודי יסורי
„אומרים יש בעולם נעורים —
„היכן נעורי?״
„ועוד רז אחד לך אתודה:
„נפשי נשרפה בלהבה
„אומרים, אהבה יש בעולם —
„מה זאת אהבה?״ (הכניסיני תחת כנפך)

„וכל היום בין אותיות הגמרא
„בקרן אור, בדמות עב ברה
„בזכה מתפילותי ובטהור הרהורי
„בנעים הגיוני ובגדול יסודי —
„לא בקשה נפשי כי אם הגלותך
„רק אותך, אותך, אותך...״. (איך)

השירים הללו נכתבו באופן אישי אך הם מגלים ומבטאים את רגשות הדור כולו, דור של בחורי הישיבה שלא טעמו טעם אהבה, נעורים, ותפארת העולם.

למרות גדולתו של חיים נ. ביאליק, הוא עדיין הרגיש שחייו אינם שלמים ובהם יש פגימה יסודית. מטיבו ביאליק היה איש תמים ופשוט שמקטנות לא ברח וגדולות לא פילל. לכן התהילה הלאומית לא מלא את חסרונו האישי, כמו שכתוב ב„והיה כי תמצאו״:

„ותארך התפילה כארך ימי חייו
„אך אל עליון לא רצה
„את לא בקש לו נתן, והאחת שבקש —
„אותה לא מצא״.

בשיר „הכניסיני תחת כנפך״ ביאליק מתלונן ואומר:

„הכוכבים רמו אותי
„היה חלום — אך גם הוא עבר
„עתה אין לי כלום בעולם —
„אין לי דבר״.

כלומר, אף על פי שביאליק זכה לגדולה וכתר שירה, מתוך חשבון הנפש הוא מביע את שני הלקויים בנפשו הפרטית — חוסר אהבה ונערות ורגש של יתמות. הוא הרגיש כי אין ערך בחייו הכללי כל זמן שחייו הפרטי אינו שלם. לכן הוא מרגיש כאילו אינו מגיע להגשמת יעודו האישי ומהותו הפנימית. ועל זאת לבו דווי.

„וגדול מאד, מאד הכאב!
„היה איש וראו: איננו עוד
„ושירת חייו באמצע נפסקה
„עוד שיר מזמור אחד היה לו
„והנה אבד המזמור לעד,
„אבד לעד״ (אחרי מותי).

ההרגשה הזאת הלכה וגברה על ביאליק עד שהרגיש ערירות בנפשו והתרוקנות ברוחו. אז היה מיואש וקודר.

„ושוב יפרח אביב, ואנכי לבדי
„על גזעי אתלה —
„שרביט קרח, לא ציץ לו ופרח
„לא פרי לא עלה״ (צנח לו זלזל).

ומאז והלאה הפסיק חיים נחמן ביאליק לשיר.

ארץ חמדה

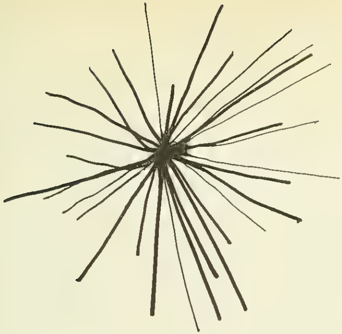
מאת **אברהם י. גראף**

כבר עברו השנים
הלילות, הימים
עלו זקנינו לארצם —
לנוח על משכבותם.
הזמן הנה בא
ראשית הגאולה — נעלה
לבנות ולנטוע, לחרוש ולזרוע
ולא למות — מקום לעצמות מרגוע.

עוד נבטה באלקינו
יעלנו לארצנו
על אדמת קודש נחיה
ישראל יגדל, עם עבר יפרה.
תחי המדינה
לשנת העשור
תיגדל כוחה וכבודה
מדור לדור!

דר' משה ריגר

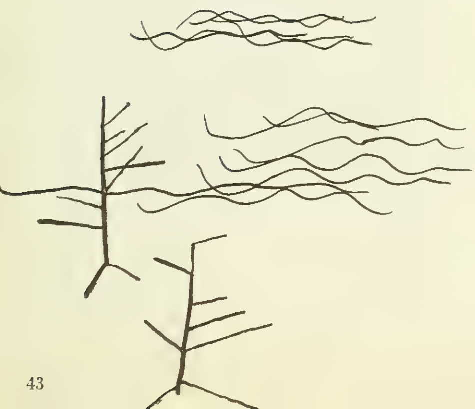

תפארת עוזך

מאת **חיים ה. גלייזר**

ליל כוכבים
בודד הייתי על חוף הגלים
אין עב בשמים אין מפרש על הים
עיני מסתכלות, רחוק מן העולם
היער, ההרים שואלים מבקשים
את גלי הימים, תכשיטי המרומים.
כוכבי זהובים, צבאי רבבות
בקול רם וחשאי עם אלפי הרמוניות
מכריזים, קופפים עטרותיהם הבוערות
וגלים הכחולים שאין חודלים או מעכבים
אומרים בשעת קצף ראשם משפילים
אלוקים הוא ה', ה' הוא אלוקים.

שנת

תאשפע

ישראל ISRAEL اسرائيل
400
ישראל
ISRAEL
اسرائيل
300
ישראל ISRAEL اسرائيل
200
ישראל
ISRAEL
اسرائيل
100

פעולות

ישראל חי

ועד מערכת הניר

אליהו איכלר, עורך ראשי

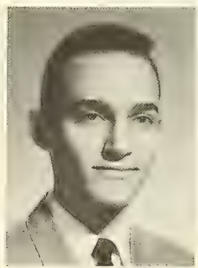
חיים וואסרמן, עורך טכניקה

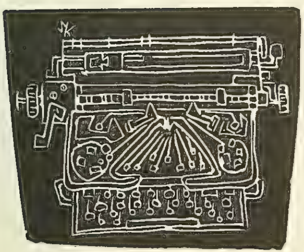
מנחם גרוסמן, עורך ספרות

חיים קנטרוביץ, עורך צלום

יעקב קלונר, עורך אמנות

מועצת התלמידים

שמחה גרין, נשיא

היוצא
שמחה גרין נשיא
מאיר רבינוביץ, סגן נשיא
צבי לנגנור, מזכיר

הנכנס
ברוך שכטמן, נשיא
אברהם הורנבלס, סגן נשיא
חיים גולדשיידר, מזכיר

שמחה גרין, נשיא; דוב לנגנור, מזכיר; מאיר רבינוביץ, סגן נשיא.

ראשית כל ברצוני להודות שוב לתלמידים שנתנו בידי האפשרות למלא משרת הנשיא של מועצת התלמידים של בית מדרש למורים, שנת תשי״ח. בתור נשיא, באתי בקשר עם תלמידים חדשים ותיקים והם שכבר סימו, מורים ומנהלי בית ספר. מפגישות אלו יצאה נקודה אחת חשובה לכולנו ומקוה אני שכל קורא ישים לב לחשיבות הבעיה הזאת.

ידוע שמספר התלמידים שיוצאים לשדה החינוך העברי אינו מספיק. אינני מדבר דוקא על אלו שמלמדים לכמה שנים אחרי שמסיימים את המכללה אלא על אלו מתי המספר שמקדישים את מטרת חייהם לחינוך העברי. בשנה זו התחילו לעשות מאמץ גדול לשפר את המצב. המורים משתדלים לעיין את התלמידים בשדה החנוך ולהראות להם את האפשרויות הרבות בשדה זה. אגודת המסימים התחילה להקים קשרים חזקים בינה ובין תלמידי בית המדרש בענין זה. עכשיו על התלמידים לתת ממרצם למפעל החשוב הזה. כשתעבדנה שלושת הכוחות של המנהלים, המסיימים והתלמידים אין ספק שיפרחו צמחים פוריים ממאמצם.

בשם סגן הנשיא, מאיר רבינוביץ והמזכיר, דב לנגנור, אני רוצה להודות לכל אלו שהשתתפו בחגיגת חנוכה, באספות שקימנו במשך השנה, ולאלו שהתנדבו להוציא את השנתון. תודה גם כן למנהלנו דר׳ גרינשטיין, מנהל בית המדרש למורים.

אנו מוסרים את ארגון התלמידים לאלו שבאים אחרינו. בטוחים אנו שהם יוסיפו למפעלנו וימשיכו לבנות קשרים טובים בין התלמידים ובין מנהלי בית הספר.

חגיגת חנוכה

אספות

נואמים — הרב גורן
הרב גלפסקי
הרב ורם

מכון חיים גרינברג

בכל שנה נשלחת קבוצת תלמידים מבית המדרש למורים לארץ ישראל מטעם איגוד בתי מדרש למורים עבריים בארצות הברית והסוכנות היהודית. בארץ הם לומדים, אלה לשנה ואלה לחצי שנה, במכון למורי הגולה ע"ש חיים גרינברג שבירושלים ובאוניברסיטה העברית.

חצי שנה

אליהו איכלר
אברהם הריס
ישראל מאס
אברהם סיגלמן
יהודה סמט
יעקב קלונר
יוסף שטרן

שנה

מרדכי יעקובופסקי
מאיר רבינוביץ
יוסף רוזנטולד
דוד קצין
מאיר שניידר

המסימים

תחזקנה ידי כל אחינו המחוננים
עפרות ארצנו באשר הם שם . . .
באו שכם אחד לעזרת העם.
(חיים נחמן ביאליק)

דברי המנהל

מסיימים יקרים:

בכל שנה יוצאים מהמוסד תלמידים שסיימו את חוק למודם בבית המדרש למורים — מהם להמשיך את למודיהם לרבנות, אחרים ללמודים גבוהים בבית ספר עליון, כגון לרפואה, רפואת שנים, וכו׳. הרבה מהמסיימים נכנסים לשדה החינוך העברי; מספר הגון באופן קבוע ואחרים באופן ארעי.

אנו מעונינים באלה שיהיו מורים עבריים וגם באלה שיעודם לפרופסיה אחרת. אלה ואלה ישבו במחלקות שלנו, למדו תורה מפי מורינו, והשפעו מהאווירה של בית המדרש שלנו.

אני מקוה שכל המסיימים שלנו יזכרו את המוסד החביב עלינו, ישמרו את תורת ישראל, ויהיו יהודים נאמנים לעמם ולתורתו. המשיכו ללמוד, למדו והדריכו אחרים, שמרו על קדשי האומה הישראלית, ועשו חיל בעתיד.

ברוכים תהיו מסיימינו היקרים!

שלכם בכבוד

מנהל

פרסים

הפרס לזכרונו של חיים טשרנוביץ לתלמיד בכתה ה׳ המצטיין בתלמוד

יהודה סמט — תשי״ח

חיים בלום — תשי״ט

הפרס לזכרונו של יהושע גרשון הנותן על ידי חבר המורים לתלמיד בכתה ה׳ המצטיין בכל למודיו

ברוך שכטמן — תשי״ח

יוסף אברך — תשי״ט

הפרס לזכרונו של סימן גינזברג למסיים המצטיין בשפה העברית ובספרותה

חיים חנוך גלייזר — תשי״ח

נחמן שלמה קופיצקי — תשי״ט

הפרס של ההסתדרות העברית להפצת עברית ותרבותה

יצחק פוקס — תשי״ח

מרדכי דולינסקי — תשי״ט

הפרס לזכרונם של הריס אלטשול ומשה פרלשטיין למסיים המצטיין בכל למודיו

אליהו דוב איכלר — תשי״ח

מאיר אליהו רבינוביץ — תשי״ט

הפרס לזכרונו של בנימין הורוויץ לתלמיד המצטיין בתלמוד

חיים צוקרברג — תשי״ח

נחום גרלין — תשי״ט

הפרס לזכרונם של רוזלי ויעקב סינגר לתלמיד המצטיין בתנ״ך

שמחה גרין — תשי״ח

אלחנן קליין — תשי״ט

הפרס לזכרונו של אברהם שוער לתלמיד המצטיין בספרות העברית החדשה

חנוך רדליך — תשי״ח

חיים קארקוער — תשי״ט

הפרס לזכרונם של דניאל בלק ומשה קופר למסיים המראה סכויים הכי מזהירים בשדה החינוך העברי

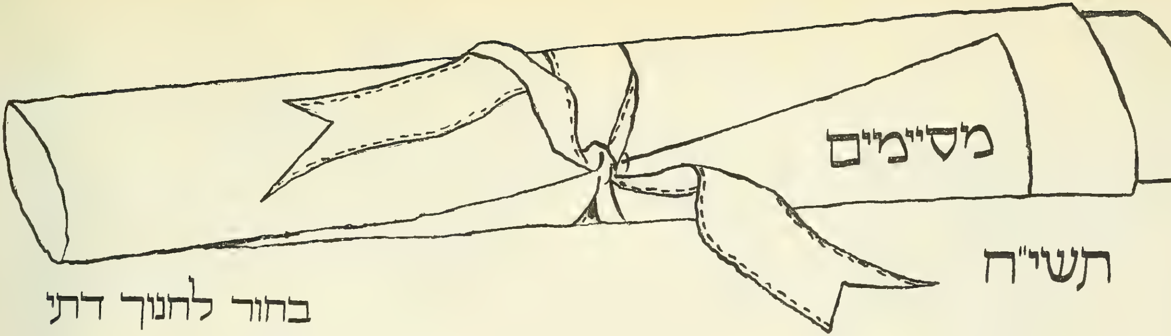
אליהו דוב איכלר — תשי״ח

אלחנן קליין — תשי״ט

הפרס לזכרונו של שלום יפי לתלמיד המצטיין בהסטוריה היהודית

חיים צוקרברג — תשי״ח

מאיר אליהו רבינוביץ — תשי״ט

תשי"ח

תעודת מורה

באופן מאד נעלה:

אליהו דוב איכלר
חיים צוקרברג

באופן נעלה:

אהרן אשר
חיים חנוך גלייזר
שמחה אהרן גרין
יוסף אברהם סינגר
יצחק פוקס

דוד דוב אברבך
צבי אללרהנד
יצחק אפשטיין
יהודא יוסף באהנסקי
יהושע גלצר
אברהם יאיר גראף
מנחם גרוסמן
משה טוקייער
נח יהושע טייטלבוים
אברהם כהן
אפרים כץ
דוד ראובן לאנרים
דב לנגנור
יוסף מאירם

אליהו מירמן
יעקב נידלמן
מרדכי סוֹלד
דוד סקלר
יהודה ליב פאללאק
יעקב פינקלשטיין
אברהם פרוליך
יהודה יעקב קאטטער
שמואל קיי
אליעזר קירשבלום
חנוך רדליך
חיים ריין
דוד שנקין
יהודה זליג שפירא

בחור לחנוך דתי

צבי אינגבר
אהרן אשר
אברהם ברגר
יהושע גלצר
משה גריינפלד
נחום דיקר
מתתיהו וויזנברג
יעקב וויינשטיין
יצחק פוקס
אביגדור קפס
אליעזר קירשבלום
חנוך רדליך
חיים שטילמן
אליהו יעקב שטיינהרן
שלמה שיף
אליעזר שניידר
יצחק שניידר
יצחק שפיר

תשי"ט תעודת מורה

באופן מאד נעלה:
מאיר אליהו רבינוביץ

באופן נעלה מאד:
אלחנן קליין

באופן נעלה:
נחמן שלמה קופיצקי

יצחק גולדסמיט
רפאל גודמאן
חיים גולדשטיין
נחום גרלין
מרדכי דולינסקי
אריה ליב דוליץ
אברהם הייקינס
אברהם הורוויץ
שניאור זלמן הופמן
מאיר זארווין
ישראל מאס
יהודה סמט
נתן צבי פינקל
יעקב פמרנץ
כרמי רובינזון

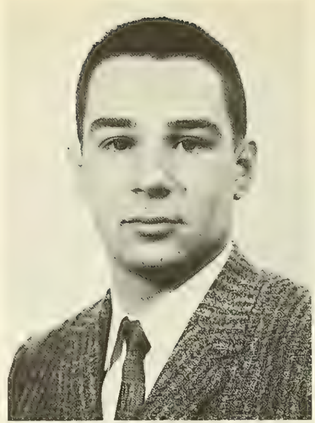
בחור לספרות עברית

אברהם אידלמן
חיים בורסקי
נתן בלום
ישראל בנצק
יצחק גולדסמיט
מאיר כהן
רפאל כרמל
צבי נוסבוים
יוסף סינגר
אביגדור סלמנוביץ
יוסף פנגר
חיים צוקרברג

בחור לחנוך דתי

אברהם אהרנסון
אברהם ביכלר
רפאל גודמן
יוסף גולדברג
קדיש גולדברג
אברהם יאיר גראף
שמחה גרין
מרדכי דולינסקי
אברהם הייקינס
אברהם כהן
ראובן דוד לאנדרים
צבי ליבר
יעקב נידלמן
דניאל פייקים
מאיר פרנקל
יוסף קאטטר
נחמן שלמה קופיצקי

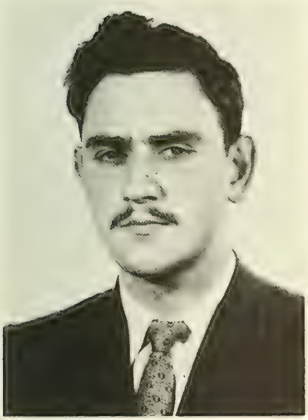

דוד דוב אברבך

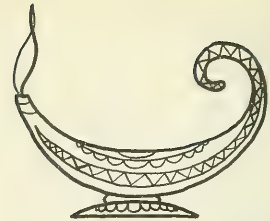
אליהו דוב איכלר

יצחק אפשטיין

יהודא יוסף באהנסקי

חיים חנוך גלייזר

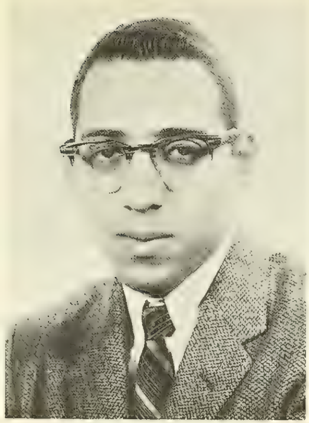

אברהם יאיר גראף

מנחם גרוסמן

שמחה אהרן גרין

חיים וואסרמן

מאיר זאדווין

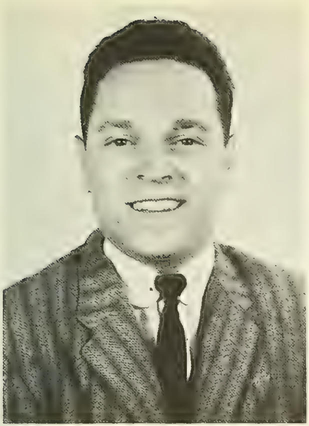
בנימין טרנר

צבי טרנר

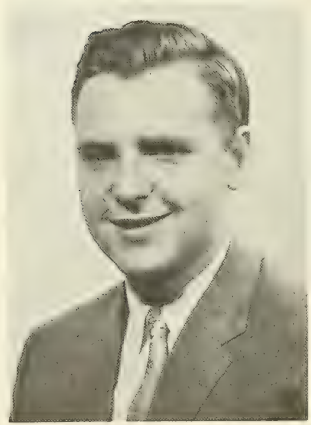

יוסף מאירס

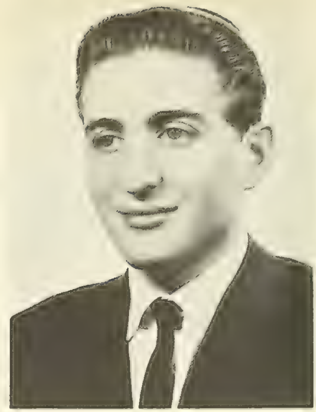
אפרים כ"ץ

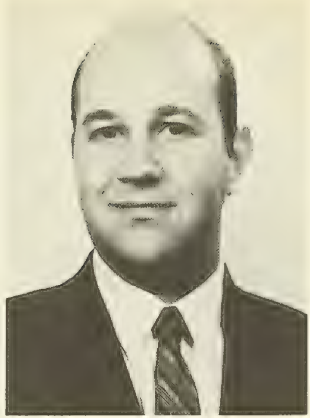
דב לנגנור

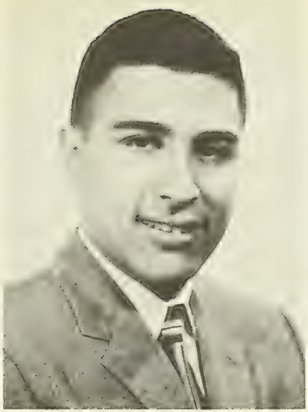

יוסף אברהם סינגר

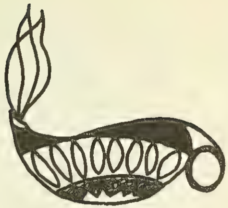

ראובן סנדמן

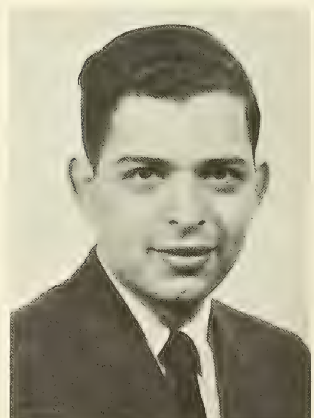
דוד סקלר

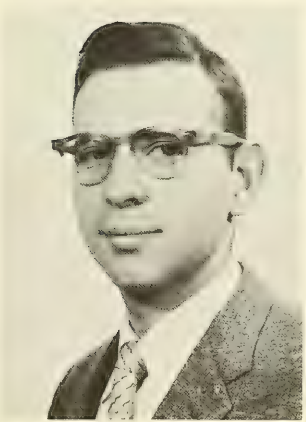

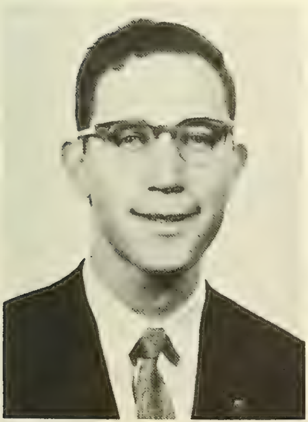
יהודה ליב פאללאק

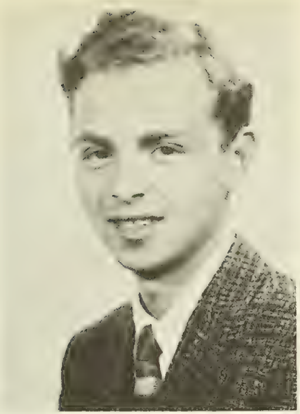

יצחק פוקס

חיים צוקרברג

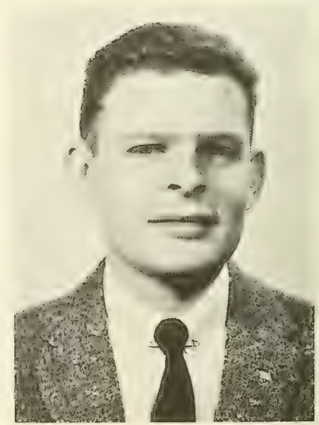

שמואל קיי

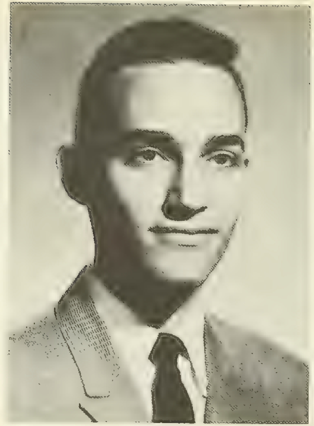

יהודה קורן

יוסף קאטטר

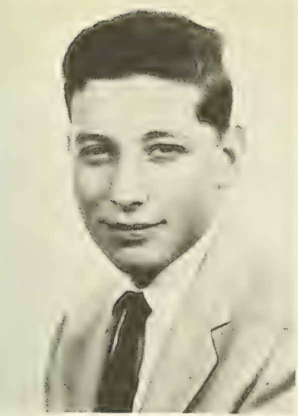

יעקב קלונר

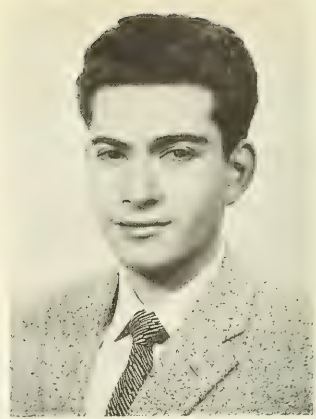
זאב קליין

מאיר אליהו רבינוביץ

דוד שנקין

נאום פרידה

מאת אליהו איכלר

היום במדינת ישראל הולכת ומתהוה בעיה חמורה בקרב העם והיא המתיחות בעניני דת. הזרמים הקצוניים במפלגות של הדתיים והבלתי דתיים מתחרים בהשפעתם על הממשלה הצעירה. הסכנה שבמצב היא שההתחרות החריפה הזאת מעוררת תעמולה עקצנית וארסנית המת־נהלת משני הצדדים. התעמולה הזאת עלולה להמיט אסון ושואה לא רק על המולדת אלא גם על כל האומה באשר היא שם בזה שהיא גורמת תהום פעורה וקרע עמוק בלב העם.

גם בימי שיבת ציון, בימי זרובבל ויהושוע הכהן, עמדה לפני העולים בעית הדת. הבעיה החמורה הזאת לא נפתרה עד בואם של עזרא ונחמיה. אולם אז התנאים היו אחרים והמצב היה שונה. אף על פי כן הבה נראה ונבין פעולותים של עזרא ונחמיה בפתרון בעית הדת ומהם וממעשיהם אולי נוכל ללמוד לקח. כדי לטעת בלב העם את ההכרה שחיי המולדת כרוכים ביסודות התורה שהיא חוקת עולם לה, זקוק היה נחמיה לסיוע עזרא, תופש התורה. נחמיה נתחבר עמו לפעולת גומלין. עזרא הסופר שם כל מעיניו להפיץ תורת ה׳ בעם ונחמיה הפחה תקן תקנות להנהיג תורה זו לחיי יום־יום. מעשיהם גמלו פרות ומעשיהם הביאו ברכה. בירח האיתנים, הוא חודש תשרי, חתמו מנהיגי האומה, השרים, הזקנים, הכהנים והלווים על ברית האמנה שבה התחייבו „באלה ובשבועה ללכת בתורת האלוקים ולשמר ולעשות את כל מצות ה׳". העיקר שבמעשה היה שכל העם ברצונו הטוב ובהסכמתו השלמה קים את האמנה בשבועה שבעל פה.

אין ספק שהרגש הדתי גם בימנו דורש התחדשות הברית בין ה׳ וישראל. גאולת העם השלמה כרוכה בשיבת ה׳ ותורתו לעיר קדשו. אך לא בכוח ולא בחיל כי אם ברוח ה׳, ברוח עצה וגבורה ברוח דעת ויראת ה׳ נוכל ליצור מדינה החיה על פי תורת אל חי. ולכן אסור לנו

לעשות אפילו מעשה אחד שיביא לידי מלחמת אחים ושנאת חנם שהרי בגלל שנאת חנם שהיא שקולה כנגד שלוש עבירות — עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים, נחרב בית המקדש. גם אסור למפלגות הדתיות להסתלק מהבמה הפוליטית שהרי הן צריכות ליצג את דעת המאמינים ולהגיב באופן רשמי על הדברים המתרחשים בארץ. הן צריכות להיות הקול הקורא בארץ ובכל העולם היהודי, פנו דרך ה׳ ישרו בה מסילה לאלקינו. היחס בין נחמיה הפחה, סמל השליט והמדינאי, ובין עזרא הסופר סמל המחנך והמדריך הרוחני היה יחס של השלמה. המאמינים צריכים לחנך את העם, להשפיע עליהם ולעורר בהם את השאיפה לתיקון עיקרי, רק אז בהסכמתו השלמה של העם נוכל לתקן תקנות להנהיג התורה כחוק ולא יעבור. מדינת ישראל על

פי תורת ישראל היא חזון נשגב שאליו צריכים אנו לשאוף ולהגשימו. אבל בינתים צריכים אנו לפעול לשלום המדינה ולחזקה, ולקרב ולאחד נדחים ואובדים מבני עמנו פן תהרס המדינה ותתפורר. הדרך היחידה להשיג שלום ואחוה היא ארך אפים, אהבת ישראל, חיבת השלום וטובת כל הגוי כולו.

אני תפילה שבעשור הבא ישתורר שלום בחיליה ושלוה ואחוה בארמונותיה של מדינתנו היקרה. אז ישכון ישראל בטח בארצו ואין מחריד.

בשם כל המסיימים רוצה אני להודות למנהלנו, דר. גרנשטיין היקר, ולמורינו הנכבדים שנתנו לנו את ההזדמנות לשבת באוהלה של תורה בצל קורותיו של בית מדרש למורים. אשרינו שזכינו ללמוד ולקבל את הזכות ללמד.

COMPLIMENTS OF

YALE TRANSPORT CORP.

460 12TH AVENUE
NEW YORK 18, N. Y.

COMPLIMENTS OF

PATCO PRODUCTS CO., INC.

806 THIRD AVENUE

BROOKLYN 32, N. Y.

COMPLIMENTS OF

BANNER YARN DYEING CORP.

498 MORGAN AVENUE
BROOKLYN 22, N. Y.

COMPLIMENTS OF

EMSIG MFG. CO.

225 WEST 60TH STREET
NEW YORK CITY

COMPLIMENTS OF

THE EICHLERS

SAMSON SYLVIA

BARRY JOEL

BEST WISHES TO SIMCHA

MR. AND MRS. LOUIS GREEN AND ROSLYN

לחברינו המסיימים
עלו והצליחו
בני עקיבא, בח״ד

COMPLIMENTS OF

UNCLE MOE AND AUNT ROSE

COMPLIMENTS OF

THE FRANKS AND FAMILY

לכבוד שנת העשור
להקמת מדינת ישראל
יהודה סמט

COMPLIMENTS OF

A FRIEND

LITHO IN U.S.A. BY STRATHMORE PRESS

Photos by Joseph Brown